

Plaiuri Săcelene

Revistă editată de Asociația "IZVORUL" - Săcele,
înființată în anul 1922 și înregistrată
la Judecătoria Brașov,
sub nr. 15553/8.03.1994
Președinte de onoare Ec. Dumitru Voinea

V R E M

să răscolim trecutul celor ce-au cutreerat pământul românesc
să înfățișăm *prezentul* văduvit de *măreția trecutului*
să despiciăm drum nou prin vremuri *Săcelelor* de mâine și
să contribuim cu toată puterea noastră de muncă tinerească
la ridicarea acestor plaiuri mocănești

VICTOR TUDORAN
Plaiuri Săcelene, 1934

Urmele mocanilor săceleni în Basarabia

După ce am ilustrat urmele mocanilor săceleni în Dobrogea, în expoziția cu același nume din 2013, continuăm să călătorim odată cu turmele transhumante până în câmpiile basarabene.

Mocanii săceleni pășteau oile din primăvară până în toamnă pe pășunile alpine de pe versanțele transilvănene, muntene și moldovene ale Carpaților și le iernau de toamnă până primăvara în Bărăgan și bălțile Dunării. Rolul lor în dezvoltarea economică, socială și culturală a așezărilor din Dobrogea și Basarabia a fost unul pregnant. Urmele lor au rămas până astăzi în memoria locuitorilor, pe cruci în cimitire, în inscripții, în edificii, în nume de străzi. Mocanii n-au adus cu ei doar turmele de oi, dar și graiul românesc, datinile, obiceiurile și cântecele lor care s-au regăsit în timp în satele dunărene și dobrogene.

Prin pasul Bratocea, mocanii, străbăteau în pășunile Carpaților, ajungând cu turmele lor la munte, vara, iar iarna o parte din ei coborau cu oile spre ținuturile de stepă și Bălțile Dunării, Nistrului sau a Tisei, cutreierând până în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea tot întinsul Bărăganului, Dobrogea și Basarabia, unii ajungând și mai departe, până în Crimeea, Caucaz, avântându-se chiar prin Turcia spre Macedonia.

Victor Populeț, mocan săcelean, 1910

Ar. Densușianu scria în Gazeta Transilvaniei la 20 mai 1884, marcând importanța și amploarea desfășurării oieritului transhumant: „Cine nu cunoaște pe așa numiții Mocani de la Săcele...? Cei dinții economi de vite care cutreierau odată cu târile lor nemărginite România și Bulgaria, până în Balcani, Moldova și Basarabia, ba chiar până la Don”.

1. Stăna fam. Jerău, Săcele, 1938
2. Cernatu, Săcele, prima jumătate a sec. XX
3. D. Compa, oier din Săcele, 1890

20 IULIE 2018,
DEZVELIREA BUSTULUI LUI
GEORGE MOROIANU

EXPONAT DIN EXPOZIȚIA
"PE URMELE MOCANILOR
SĂCELENI ÎN BASARABIA"

Plaiuri Săcelene

apare trimestrial

MEMENTO

“După ce o veți citi, păstrați revista în casa voastră. Oricând o veți găsi, vă va face plăcere, fiindcă vă reamintește oameni și locuri scumpe vouă și părinților voștri.”

Cuprins

In memoriam

BRAȘOVUL - ORAȘUL MARII UNIRI (III), <i>Ioan Vlad</i>	3
FRAȚII LAPEDATU – ARTIZANI AI ROMÂNIEI MODERNE ÎN GENERAȚIA MARII UNIRI (III), <i>Andreas Wild</i>	6
ÎNCHINARE EROILOR ROMÂNI SĂCELENI, <i>Zenovie Popovici</i>	11
SONET, <i>Victor Tudoran</i>	12
“OCUPAREA SĂCELELOR DE TRUPELE ROMÂNE ÎN 1916”, <i>Traian I. Butu</i>	12

Cultura

O ISTORIE A LUPTEI NAȚIONALE A BRAȘOVENILOR, <i>Horia Bârsan</i>	13
O CRONICĂ A EȘECURILOR, <i>Mircea Moș</i>	15
SERATĂ EMINESCIANĂ, <i>Ștefan Radu Moraru</i>	16

Actualitatea

SINTILIA 2018 - O “SĂRBĂTOARE A TUTUROR SĂCELENILOR”, <i>Horia Bârsan</i>	16
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI URMELE MOCANILOR SĂCELENI ÎN “CALIFORNIA ROMÂNEASCĂ”/BASARABIA, <i>Traian Florea</i> ...	20
CONSTANTIN TEȘILEANU – DISTINS ANTRENOR, <i>Nicoleta Teonia Voicescu, Gheorghe Băilă</i>	21
POD DE CARTE AL ASTREI SĂCELENE, <i>Liviu Dârjan</i>	22
„CENTENARUL ROMÂNILOR ÎN CENTRUL ROMÂNIEI”, <i>Ștefan Radu Moraru</i>	22

BRAȘOVUL - ORAȘUL MARII UNIRI (III)

(continuare din numărul trecut)

MOTTO:

Unirea s-a plămădit în orașul de la poalele Tâmpiei.
N.IORGA

Este drept că la Brașov nu s-a ținut vreo reuniune românească precum Mărita Adunare Națională de la Alba Iulia. Nici nu s-a pregătit în oraș vreun document precum Declarația de la Oradea. La fel, Șcheii nu au găzduit Consiliul Național Român Central, cum a făcut Aradul. În același sens, după Unire, Consiliul Dirigent și Marele Sfat Național au funcționat în alte locuri, mai ales la Sibiu. Ce poate să aibă atunci Brașovul atât de special încât să fie legat indisolubil de destinul României întregite ? ...

Brașovul nu este doar legat de Unire, ci este însăși Unirea. Brașovul i-a unit pe toți românii cu mult înainte de a se pregăti în mod organizat și conștient evenimentul de la 1 Decembrie 1918 (subl. I. V.).

Acad. Ioan Aurel POP
11 sept. 2017

V. BRAȘOVUL – ORAȘ MARTIR AL RĂZBOIULUI DE ELIBERARE ȘI ÎNTREGIRE NAȚIONALĂ

Brașovul, primul și cel mai mare oraș din Transilvania eliberat de armata română, după retragerea autorităților și instituțiilor austro-ungare, a devenit complet românesc prin administrație, slujbași, limbă, instituții, a primit triumfal armata eliberatoare și, pentru 40 de zile, a fost prototipul unei Transilvanii românești eliberată și unită cu România.

A. Brașovul anului 1916 este oraș martir prin următoarele jertfe de mari proporții, mai mari decât ale oricărui oraș românesc în tot războiul:

- jertfa armatei române în apărarea Brașovului în zilele de 7 – 8 octombrie 1916 pe frontul Zărnești – Sf. Gheorghe, dar mai ales la Bartolomeu și în luptele de stradă din oraș, 1.000 de morți și 1.000 de prizonieri;
- jertfa populației românești obligată să se refugieze cu armata română în Moldova și Rusia, până în toamna anului 1918, cu mari pierderi materiale prin părăsirea locuințelor, a rostului economic și prin grelele suferințe și lipsuri ale refugiului;
- jertfa populației românești rămasă acasă, expusă răzbnării crude și represaliilor nemiloase ale autorităților austro-ungare revenite la Brașov după 8 octombrie 1916.

Brașovul este special și în contextul războiului de eliberare și întregire națională: este primul oraș vizat și eliberat de armata română în august 1916; este primul și cel mai mare oraș din Transilvania românat, administrat de români timp de 40 de zile; este miza de top a adversarilor în redobândirea teritoriilor pierdute din Transilvania, pentru care se dă marea bătălie a Brașovului (7 – 8 oct. 1916), se comite chiar și o crimă de război abominabilă, cea de la Bartolomeu; este singurul oraș care s-a apărat martiric și în interior prin lupte de stradă cu 1.000 de morți și 1.000 de prizonieri ai armatei române; este comunitatea ardelenescă cu cei mai mulți refugiați (1916 – 1918) spre Moldova și Rusia; este locul celor mai crunte represii după recuperarea orașului de către vechile autorități. Jertfele românești din Brașov, prin rezistența de la Bartolomeu și toată Țara Bârsei, cea din oraș, din trecătorile Carpaților de Curbură (1916), cele ale represiei (oct. 1916 – oct. 1918) etc. nu au, cred, egal în tot spațiul și timpul războiului nostru de eliberare și întregire națională.

Ceea ce se întâmplă la Bartolomeu – Brașov, pe un sector de front de 250 m, din frontul de circa 60 Km de la Zărnești la Sfântu Gheorghe, este un episod de front, dramatic, sângeros,

martiric din perspectivă românească. Dar din perspectiva adversarului nostru se vrea a fi o victorie de palmares, o lecție strașnică de ce poate și ce face neamul sau honvedul, cu mașina lor de război, față de o subunitate românească încercuită, care trebuia dezarmată și luată în prizonierat, după legile războiului modern.

Este evident că a fost un act de răzbnare, de represiune prin exterminare! După acest episod din zorii zilei de 8 octombrie 1916, au continuat luptele în oraș toată ziua, românii au rezistat stradă cu stradă, casă cu casă. Cei 1.000 de ostași căzuți în oraș, față de cei 168 de la Bartolomeu, vorbesc de o „baie de sânge” în tot orașul.

Faptul că adversarul a descoperit și fructificat veriga slabă care i-a asigurat succesul, este de lăudat. Jocul (inclusiv cel de război), greșeală așteptată! Ceea ce face din acest episod dramatic o crimă de război, este lipsa de fair-play a învingătorului, setea lui de răzbnare, lichidarea adversarului căzut și dezarmat, peste uzanțele juridice de război, strivirea cu dispreț a „mișelului” care a îndrăznit să ridice capul. Este masacrată la Brașov nu doar compania de moldoveni, ci idealul românesc de eliberare și întregire națională, îndrăzneala armatei române de a „cucerii” Brașovul – orașul sașilor și ungurilor, ambiția de a visa la o Românie întregită pe seama Ungariei Mari ...

Toate acestea dezonoarează armata și poporul român? Ba din contra, jertfa de la Bartolomeu aureolează ero-

ismul ostașului român din războiul întregirii, este o primă dovadă a disponibilității românilor pentru jertfă într-un război național, eliberator și unificator, este măsura rezistenței prin luptă până la sacrificiul suprem, cum se va întâmpla de atâtea ori în acel război, la Mărășești, de exemplu. Schimbând rolurile, să ne întrebăm dacă adversarii noștri ar fi fost în stare de același sacrificiu, dacă au făcut-o undeva în apărarea teritoriilor cucerite sau a propriului teritoriu. În campania noastră din Ungaria (1919), n-am întâlnit asemenea jertfe ungurești, nici măcar la apărarea Budapestei. E adevărat că nici noi nu am fi fost în stare de o așa crimă abominabilă, cu care apoi să ne și lăudăm.

În privința capacității comandanților români, am spus-o că cel mult cei de jos, de la subunități, au greșit în câmp tactic. De la comandanții de divizii în sus, până la întregul comandament român în frunte cu regele, cu lipsuri și scăderi inerente într-un mare război, cu toții s-au comportat înțelept, profesionist, eficient. N-am fost un stat militarist, înarmat până – n dinți, cu

Monumentul eroilor din Bartolomeu

bugete militare astronomice, cu o economie duduind în spatele armatei, cu o pregătire de decenii a celui război, ca în cazul adversarilor noștri, Germania și Austro-Ungaria. Eram la câteva săptămâni de experiență în marele război, pe când ei aveau doi ani de experiență, erau căliți, antrenați, cu nervii tari, cu comandantii rodați pe toate fronturile și „ne-au onorat” pe frontul românesc cu o elită militară strălucitoare în frunte cu faimoșii Falkenhayn și Mackensen.

Dar faptul că ostașii și generalii români le-au compromis strategia, că au rezistat organizat și eroic în Carpați, apoi în câmpie pe alinamente succesive și definitiv pe frontul din Moldova (1917), dovedește reala capacitate de comandament a românilor, calitatea, motivația, spiritul de sacrificiu, curajul, vitejia ostașului și comandantului român. Averescu, Prezan, E. Grigorescu etc., nu sunt mai prejos decât Falkenhayn, Mackensen et comp. numai că „joacă” în „campionate” diferite, aceștia din urmă au „vizibilitate” mai bună (deci bani pentru publicitate !), etc.

Dimensiunea jertfei umane a armatei române la Brașov, pe frontul de la Bartolomeu, pe Dealul Șprengghi și în luptele de stradă din oraș, în cifre depășește 1.000 de morți, pentru că la Bartolomeu au fost înmormântați în final 650 de eroi, la Biserica de Pe Tocile erau comemorați în 1919 un număr de 400 de eroi căzuți în Șchei, și nu scheieni morți pe alte fronturi (în număr de 139); alți eroi sunt înmormântați la celelalte biserici românești (Sf. Nicolae, pe str. Bisericii române, la Groaveri, la Dârste, etc.). În cimitirul Șpengghi militar sunt înmormântați 595 eroi, foarte probabil cei aduși de la Bartolomeu în anii 1970, iar în Șprengghi civil mai sunt 133 eroi militari din Primul Război mondial. Și adversarul a avut multe pierderi la Brașov în 1916: 641 de militari germani și austro-ungari sunt înmormântați în Cimitirul de sub Tâmpa, aceștia toți căzuți în bătălia Brașovului.

Ceea ce a urmat după reocuparea Brașovului, împotriva populației românești, a fost ceea ce E. Lovinescu numea în epocă „teroarea teutonică”, un pretins justificat și necesar „terorism de război” al învingătorilor asupra învinșilor; exprimat popular: „Trebuie să-i spânzurați pe împutuții de valahi!” Pentru a justifica acest terorism, s-au formulat numeroase acuze grave, exagerate și false la adresa românilor, iar gama metodelor represive a fost incredibilă: vexațiuni, șicanii, dispreț, arestări, percheziții, adunarea în biserici a obiectelor pretins furate, interogatorii, procese, condamnări, deportări, denigrarea și înfierarea prin presă a întregii comunități românești, a României pretins distrusă, planuri de dislocare a românilor din zona de frontieră, etc.

Dimensiunea dramei românești prin aceste răzbunări și represalii s-a amplificat foarte mult, mai ales în zona Brașovului, unde șocul „eliberării” și „românizării”, prin intrarea armatei române a fost cel mai amplu. De aceea și amploarea refugiului peste munți al brașovenilor este mai mare ca oriunde în Ardeal.

B. Apoi, Brașovul, prin câteva personalități ale sale, mai are un palmares special: medicul **Pompiliu Nistor**, din Vâlcele, medic la Zărnești, este sufletul acțiunii de la Darnița – Kiev, autorul celor două documente care au făcut din Darnița „Prima Alba Iulia”, o contribuție de maximă valoare în economia evolutivă a luptei naționale. Tot un brașovean, **Voicu Nițescu**, avocat și ziarist, organizează voluntarii români în Siberia, ajutat de alt brașovean, ziaristul **Victor Braniște**, care și tipărește o serie siberiană a „Gazetei” de la Brașov, cei doi producând și ei, cu voluntarii, o declarație de unire a Transilvaniei cu România „avant la lettre”. O altă declarație similară produce în Moldova un grup de refugiați în frunte cu istoricul brașovean **Al. I. Lapedatu**. Pe pământ american, alți doi brașoveni, **Vasile Stoica** și **Ioan Podea**, mobilizează pe românii americani pentru a hotărî o „Alba Iulia americană” în 1918, precum și convertirea Americii la sprijini-

rea cauzei românești și acceptarea dezmembrării Austro-Ungariei, fapte semnificative în opțiunile S.U.A. și-n șansele cauzei românești.

Pompiliu Nistor are meritul de a fi, pe lângă organizatorul și animatorul voluntarilor de la Darnița-Kiev, și inițiatorul, autorul și promotorul celor două documente politice naționale: „Manifestul” și „Proclamația de la Darnița”, din aprilie 1917, considerate un antecedent semnificativ al Hotărârii de la Alba-Iulia, o voce energetică auzită-n toată lumea a Ardealului, aflat atunci cu pumnul în gură, o hotărâre de unire a Transilvaniei cu România exprimată de singurii ardeleni liberi s-o facă la acel moment. Este uimitoare maturitatea politică, forța de convingere și vocația de lider dovedite de tânărul de 34 de ani, medic de profesie, Pompiliu Nistor în redactarea și impunerea celor două documente. Darnița, „Prima Alba-Iulia”, este în primul rând creația lui Pompiliu Nistor prin cele două documente.

Nu mai puțin merituosă și de importanță națională este și sprijinirea renașterii naționale la tineretul studios basarabean de către echipa lui Pompiliu Nistor, fenomen dezvoltat rapid și atât de benefic realizării unității naționale dinspre est.

După stingerea acțiunii de la Darnița și Pacea de la București, inițiativa și conducerea voluntariatului în Rusia o preia **Voicu Nițescu**, într-o epopee de 20 de luni, într-o Rusie răvășită de revoluție și de război civil, într-o Siberie nesfârșită și neprietenosă, cu o Românie îngenunchiată și o armată demobilizată. Cei circa 5.000 de voluntari români conduși de Voicu Nițescu erau singura forță armată rămasă în luptă alături de Antanta și singura forță liberă organizată, aptă să reprezinte Ardealul ocupat și încătușat. Și Voicu Nițescu și Corpul II voluntari își asumă acest statut, îl asigură pe regele Ferdinand de loialitate și proclamă și ei, ca și cei de la Darnița, unirea Transilvaniei cu România. Și au avut și un organ de presă, nu oricare, ci „Gazeta...” brașoveană, renăscută în Siberia sub conducerea ultimilor șefi însemnați de la Brașov, același Voicu Nițescu și împătimitul ei redactor Victor Braniște. După glorioasa „Gazetă...” din zilele stăpânirii românești la Brașov, 1916, exotica „Gazetă...” siberiană nu este mai puțin glorioasă și interesantă.

Pe lângă cele două personalități și cele două Corpuri de voluntari, alte și alte zeci și sute de voluntari din zona Brașovului îi găsim menționați în documente și-n cartea de istorie, angajați cu dăruire, cu dorință sinceră de implicare și jertfire pentru cauza neamului. Am prezentat o listă lungă, dar care este evident incompletă.

Generoasa ofertă a Ardealului pentru voluntariat în războiul României de eliberare și întregire națională, cu antecedente în războiul de independență, a fost un fenomen aparte în peisajul marelui război. El a depășit procentual și emoțional fenomenul similar al celorlalte popoare supuse de Austro-Ungaria, chiar dacă slavii, cehii, slovaci, sârbii sau polonezii au fost mai favorizați în promovarea fenomenului.

În acțiunea românească din străinătate pentru promovarea ideii naționale s-au implicat și câțiva români brașoveni, cu contribuții remarcabile în America și Franța și cu rezultate hotărâtoare pentru evoluția înțelegerii aspirațiilor românești în marile capitale și obținerea sprijinului acelor țări la conferința păcii.

În Statele Unite brașovenii **Vasile Stoica** și **Ioan Podea** au făcut lucruri uimitoare. V. Stoica într-un an și jumătate a reușit să schimbe cu 180 de grade orientarea guvernului american și a președintelui Wilson, care în decembrie 1917 credea că Austro-Ungaria mai are un rol civilizator și de echilibru în zonă, deci trebuie menținută, iar după un an, în noiembrie 1918, o considera o „șandrama putredă” care trebuie destrămată, popoarele eliberate și lăsate să-și stabilească soarta. Atât în echipa oficială sau în cadrul Legației române, cât mai ales de unul singur, cu o

perseverență și o dibăcie admirabile, într-o trudă fără odihnă, dovedind vocație dar și o pregătire deosebită pentru acea diplomație (cunoștea zece limbi), angrenând diaspora română dar și a celorlate minorități din Austro-Ungaria, Vasile Stoica face promovarea cauzei naționale, atragerea lumii politice americane de partea noastră, dar și organizarea și recrutarea voluntarilor români pentru frontul occidental. Memorii peste memorii, întrevederi și audiențe, mitinguri cu mii de români americani, discursuri, articole de presă, constituirea și conducerea Ligii Naționale Române din America, constituirea Consiliului Național Român de la Paris, unde este vicepreședinte, a Uniunii Democratice a Europei Centrale, unde este prim-vicepreședinte, semnarea unei Declarații de independență a popoarelor subjugate de Austro-Ungaria, după ritualul american de la 1776, inclusiv prin tragerea unui „clopot al libertății” – sunt realizările mari ale lui Vasile Stoica în America, însemnate cărămizi la edificiul recunoașterii și consacării juridice internaționale a unității politice românești. Un om „modest, dar demn”, „de caracter și de linie dreaptă”, „pornit de la coarnele plugului”, care-și adora „țara și poporul”, le-a servit „prin muncă, talent și hărnicie” – așa se autodefinia Vasile Stoica. Tocmai bun de vânat și ucis în închisoarea comunistă, cum s-a și întâmplat.

Dacă V. Stoica s-a orientat cu precădere spre lumea politică americană și a adus-o spre tabără românească, **Ioan Podea** a acționat ca preot și apoi protopop în rândul mulțimii de români din Statele Unite, preoți și mireni, pentru a-i întări în lupta lor pentru cauza românească și pentru a-și exprima energic opțiunea lor de unire a Transilvaniei lor natale cu România. Modalitatea prin care au făcut-o, și aceasta o altă pre Alba-Iulia, a fost hotărârea publică, într-o mare adunare națională a românilor, la Youngstown (Ohio), 9-10 martie 1918, de a se desprinde de Mitropolia lui V. Mangra, vândut ungurilor, de a-și construi separat Episcopia Română Ortodoxă din S.U.A. și de a o subordona Mitropoliei de la București, ceea ce înseamnă în fapt, unirea celor peste 150.000 de români ortodocși din America la regatul român. Această decizie este notificată oficial și statului american, președintelui Wilson ca act politic de voință națională a românilor transilvăneni, aflați pe pământul liber al Americii, în numele milioane de români aflați în închisoarea popoarelor, Austro-Ungaria.

G. Moroianu, 1870-1945

În Franța, Belgia și mai ales Anglia a activat săceleanul **George Moroianu** pentru lămurirea politicianilor și a opiniei publice asupra aspirațiilor românești. Anii studenției la Anvers și Paris, suprapuși mișcării memorandiste, au fost ani de activitate publicistică și militantă pentru cauza națională de-o intensitate și anvergură de neimaginat pentru un student, ani pe care i-am numit pe bună dreptate de „mucenicie națională”. Fie în fruntea mișcării studențești din capitalele vestice, fie ca președinte al Ligii Culturale din Anvers, fie corespondent la marile cotidiene, fie în relații directe cu politicieni, redactori șefi de ziare, fie ca promotor al „Replicei” lui A. C. Popovici în Anglia, fie corespondent de presă la câteva ziare de limbă franceză de la procesul memorandiștilor, fie ca organizator de mitinguri în Anglia în sprijinul memorandiștilor sunt multiplele ipostaze în care studentul de până în 24 de ani s-a implicat în lupta națională pentru convingerea Occidentului asupra legitimității cauzei naționale românești.

În etapa finală, mai ales în 1918, G. Moroianu s-a consacrat promovării cauzei naționale în Anglia. Pe cont propriu, ajuns în Anglia, fiind bine cunoscut acolo, a fost cooptat în Departamentul de propagandă ca atașat pentru problemele românești, își reia vechile legături și stabilește altele noi cu oameni influenți ai Antantei, reușind să aducă servicii mari cauzei naționale. Pe lângă activitatea publicistică destinată mediilor politice și opiniei publice, pe lângă documentele oficiale de propagandă utilizate de Antanta, în care poziția românească și interesele românilor țin de condeiul lui Moroianu, pe lângă înmulțirea printre oamenii influenți a celor care cunoșteau și sprijineau aspirațiile românești, G. Moroianu realizează, la cererea Foreign Office-ului, un memoriu asupra eforturilor României în marele război, o sinteză potrivită ca dimensiuni, deplin lămuritoare și convingătoare, pentru mediul politic și mediatic englez, care apoi să se poziționeze corect, în cunoștință de cauză și realist față de problemele românești. Beneficiarii englezi, prin M. A. Leeper, secretar al primului ministru, au considerat documentul „extrem de bine făcut” și „excepțional de util”, cu un conținut nou și interesant, cu o abordare „sinceră și cinstită”. Deci un instrument de mare utilitate pentru ca englezii să înțeleagă marea complexitate a problemelor românești, rațiunile implicării României în război, determinările istorice, etnice, naționale, etc. pentru care România era alături de Antanta, dimensiunile efortului de război și ale dramei ocupării a două treimi din teritoriu de către Puterile Centrale, rolul României în purtarea războiului de către Antanta și partea ei de contribuție directă sau indirectă la victoriile alianței, chiar și cu retragerea din 1916, implicarea și jertfa de proporții a românilor ardeleni și bucovineni în război și-n lupta națională pentru eliberare și întregire.

Dacă W. Steed, cu prețuire și realism, a considerat lucrarea lui Moroianu în capitalele occidentale, în slujba cauzei unității politico-statale românești, „demnă de un apostol”, n-a făcut-o de complezență, ci pe deplin în cunoștință de cauză.

Alți trei brașoveni, **Constantin Lacea**, **Iosif Blaga** și **Nicolae Bogdan**, profesori șaguniști, refugiați în Moldova, apoi în Suedia și, din octombrie 1918 la Paris, cooptați de Take Ionescu în Consiliul Național Român, tot în sfera propagandei și a organizării voluntarilor români, au lucrat cu râvnă pentru cauza românească, inclusiv în pregătirea și pe timpul Conferinței de Pace.

C. Revoluția națională din toamna anului 1918 la Brașov are dimensiuni cu totul speciale: procesul are o dinamică mult sporită, ceea ce situează Brașovul în avangarda transformărilor revoluționare românești din Transilvania spre o „țară românească”. Personalități de primă mărime : Vasile Saftu, Ilie Cristea, Ovidiu Dante Gherman, Aurel Ciorte, etc. dau forță și iureș progresului revoluționar. „Glasul Ardealului”, organul de presă al revoluției și al noilor autorități românești, reprezintă o forță, un instrument de maximă utilitate în orientarea, direcționarea, conducerea și gestionarea revoluției la Brașov. Prin el ne-au rămas texte – articole, cuvântări, hotărâri, reportaje, etc. de maximă valoare documentară pentru istoriografia problemei.

Putem concluziona că Marea Unire din 1918, s-a plămădit la Brașov, a dospit și a crescut în toată întinderea românească, s-a copt în Marele Război și s-a pus pe masa românilor, caldă, rumenă, mare și hrănitoare la 1 Decembrie 1918.

Brașovul a avut o prezență masivă la Alba-Iulia (121 de delegați legali, cu tot atâtea credenționale, pe care se află aproape 17 mii de semnături, cifre minime atestate documentar) și la Brașov se confirmă caracterul plebiscitar al consultării populației și al hotărârii de unire de la Alba-Iulia.

În dezbaterile pregătitoare pentru hotărârea M.A.N., delegația brașoveană, prin Vasile Saftu, a participat activ cu opinii originale, confirmate ca juste de evoluțiile ulterioare. Relatările

de la fața locului în presă și memorialistica brașoveană își au farmecul și valoarea lor specială până astăzi.

Acasă, în localități, în cadrul slujbei din bisericile românești, mai ales, în acea Duminică Mare a neamului românesc, brașovenii au realizat „mici Alba-Iulii” ale bucuriei împlinirii visului național, acestea făcând ca toate inimile românești să bată la unison cu cele din Cetatea Marii Uniri. Sărbătoarea neamului românesc continuă la Brașov cu ocazia primirii armatei române, cu ocazia trecerii prin Brașov a delegației de ardeleni care ducea la București actul unirii și cu ocazia primirii generalului francez Berthelot; fiecare din aceste primiri festive, foarte calde și entuziaste au completat și aureolat „bucuria învierii” prin Marea Unire.

Putem concluziona metaforic că la Alba-Iulia, Duminică, 1 Decembrie 1918, s-a oficiat NUNTA Regatului Român cu Transilvania !

PEȚIREA s-a făcut însă la Brașov timp de trei sute de ani ! Ca-n Schakespeare, adversitățile au fost uriașe și voiau mai degrabă siluirea miresei sau moartea mirilor, dar IUBIREA LOR MILENARĂ A ÎNVINS !

Anunțul nupțial s-a făcut la Oradea, la 12 octombrie 1918, iar alaiul pornit de la Viena și Budapesta, s-a încheiat la Arad și a pornit spre Alba Iulia. Nuntașii, ca-n Coșbuc, câtă frunză, câtă iarbă, din toate orizonturile românimii, cu patalama (credențional) sau fără, au venit sărbătorește și voinicește la nuntă împărătească. Nașii, două rânduri, suveranii României Regele Ferdinand și Regina Maria, dar și Antanta, au lipsit motivat, dar au organizat CALEA MARE la Paris, în palatele Versailles și Trianon, le-au dat binecuvântarea și cadoul de nuntă. Și iar petrecere mare cu și mai mulți invitați !

Aniversarea centenară a NUNȚII ne dă încredere în trăinicia acestui menaj, care va prinde cu siguranță și NUNTA DE AUR.

Prof. univ. dr. Ioan Vlad

N.R.: Materialul de mai sus constituie documentul justificativ de specialitate, întocmit de Grupul de Inițiativă pentru sărbătorirea Centenarului la Brașov, ca parte integrantă a Memoriului către Guvernul României pentru atribuirea titlului de “Brașov, oraș al Marii Uniri”

FRAȚII LAPEDATU – ARTIZANI AI ROMÂNIEI MODERNE ÎN GENERAȚIA MARII UNIRI (III) (Urmare din numărul trecut)

*Conferință prezentată la Paris, La Maison Roumaine, 8 octombrie 2016
(Ediția a III-a)*

Dr. Andreas Wild, Vicepreședinte al Fundației Lapedatu

Rezumat. Frații Alexandru și Ion Lapedatu sunt exemplari pentru generația zisă a „Marii Uniri” a României de după primul război mondial. Trăgându-se dintr-o familie cu rădăcini în mediul rural din Transilvania, s-au ridicat grație studiilor și s-au impus în viața politică și socială a națiunii, aducând contribuții semnificative în cultură (Alexandru) și în economie (Ion) pentru edificarea unui Stat modern care ajunge la apogeu în pragul celui de-al doilea război mondial. Cei doi frați asistă la creșterea dominantă a fascismului, apoi la preluarea puterii de către comunism, terminându-și viețile în condiții tragice, în culmea disperării. Astăzi, istoria lor găsește o rezonanță din ce în ce mai mare pentru că soluțiile înțelepte pe care le-au dat problemelor complexe din vremea lor, acțiunile lor hotărâte și chiar traiectoria vieților lor reprezintă o referință și o sursă de inspirație în adresarea provocărilor cu care se confruntă lumea contemporană.

1. Construcția unui Stat

România Mare, așa cum a rezultat ea din tratatele de pace, este un mozaic de teritorii, naționalități, obiceiuri, credințe și structuri legislative și financiare – inclusiv monetare. Unificarea țării într-un Stat cu instituții durabile, conforme principiilor modernității, este o enormă provocare. Generația Marii Uniri a făcut vastul efort de a-i găsi un răspuns.

Frații Lapedatu participă direct la exercitarea atribuțiilor regaliene ale instituțiilor de Stat din România Mare; ei participă în procesul legislativ, în administrarea resurselor publice și în execuția misiunilor internaționale - ca membrii ai Camerei deputaților, ai Senatului sau ai guvernului. Ei acționează independent unul de altul, în domenii diferite și chiar în formațiuni politice diferite: Alexandru atât în cadrul Academiei Române, al cărei președinte devine, cât și ca ministru al Cultelor și Artelor în guvernele Partidului Național Liberal; Ion atât în cadrul Băncii Naționale a României, al cărei guvernator devine, cât și ca ministru de Finanțe, fiind membru al Partidului Național din Transilvania și mai târziu fără partid (cum s-ar spune astăzi, ca „tehnocrat”). Dar funcțiile pe care le ocupă sunt în sine de importanță secundară. Ceea ce contează sunt faptele lor și rezultatele obținute.

Amândoi sunt animați de aceleași idealuri și se consultă des. Contemporanii lor le atestă amândurora o personalitate chibzuită și echilibrată, o corectitudine rațională și o autoritate

naturală ușor de acceptat prin aceea că urmărește binele public în mod evident și întotdeauna.

1.1 Ion: Banca Agrară

În 1919, ca Secretar General al Resortului finanțelor din Consiliul Dirigent, Ion își concentrează eforturile asupra stabilirii unui sistem bancar capabil să susțină avântul economic după război. Consiliul Dirigent adoptă o lege a reformei agrare promulgată de Regele Ferdinand în septembrie 1919. Însă împroprietărirea în sine este insuficientă dacă țăranii nu au și posibilitatea să investească. Pe 11 august 1919, Ion prezintă deja un raport în adunarea Mare-lui Sfat Național, propunând proiectul unei bănci agrare care să atribuie credite cu dobândă scăzută (4%) pentru a însoți reforma agrară. Banca Agrară este într-adevăr înființată prin Decretul lege nr. 4167 din 12 septembrie 1919 al Consiliului Dirigent și începe să funcționeze pe 10 ianuarie 1920, când are loc la Cluj prima adunare a Consiliului de administrație. Banca Agrară este foarte activă și operează profitabil până în 1932, când guvernul liberal îi anulează dreptul de a acompania reforma agrară; dar Banca Agrară traduce Statul în justiție, ajunge la o înțelegere, primește despăgubiri, se consolidează și rămâne una dintre cele mai importante bănci în Transilvania între cele două războaie. Banca Agrară a fost un factor esențial al succesului reformei agrare în Transilvania și a dat un exemplu de urmat pentru toată țara.

1.2 Alexandru și Ion: Universitatea Daciei Superioare

Consiliul Dirigent s-a ocupat fără întârziere de învățământul în limba română, în particular prin înființarea unei prime Universități române la Cluj, numită și „Universitatea Daciei Superioare”. Alexandru este numit aici în 1919 profesor de istoria veche a românilor. Se poate observa că subiectul are o conotație politică, date fiind teoriile care negau perenitatea românilor (respectiv, a strămoșilor lor) în Transilvania după retragerea legiunilor romane. Alexandru înființează în 1920, împreună cu colegul și prietenul său Ioan Lupaș, Institutul de istorie națională și devine co-directorul său. El ocupă și funcția de decan al facultății de istorie și donează Universității biblioteca sa cu 10.000 de volume.

Ion este invitat în 1919 să devină profesor la Înalta Academie Comercială de la Cluj (astăzi inclusă în Universitate ca Facultatea de științe economice și administrarea afacerilor) dar refuză, considerând că între timp devenise un practician mai curînd decât un teoretician. Dar în 1922 el primește o a doua invitație pe care o acceptă, devenind la rândul său profesor universitar, titular al Catedrei de finanțe publice și legislație financiară.

Amândoi vor părăsi profesoratul în 1938, când o reformă legislativă impune profesorilor să fie domiciliați în localitatea în care se află sediul Universității. Din nefericire, sarcinile de Stat și funcțiile lor în instituții ca Academia Română sau Banca Națională a României reclamă prezența lor în altă parte decât la Cluj.

1.3 Alexandru: Ministru al Cultelor și Artelor, legislația regimului general al cultelor

În 1923, Alexandru este chemat pentru prima dată de Partidul Național Liberal să preia portofoliul cultelor și artelor, o funcție ministerială pe care o va ocupa, cu o scurtă întrerupere, în următorii circa patru ani, confruntându-se cu una dintre cele mai redutabile provocări și punându-și amprenta pe soluționarea uneia dintre cele mai spinoase probleme în procesul de unificare a țării.

Statul și chiar și societatea în general nu poate funcționa bine în absența unei relații armonioase cu cultele și între culte. În istorie, această problemă a găsit rareori o soluție stabilă și aproape niciodată durabilă; ea continuă să genereze perturbații grave în lumea contemporană. Religia este un element definitoriu al identității persoanelor, grupurilor și națiunilor și prin aceasta este ancorată profund în psihicul individual și colectiv. Mai mult, în epoca aceasta, cultele, înțelese ca fiind credințele care au primit o formă de organizare, au multiple funcții economice, administrative și sociale, incluzând controlul stării civile (naștere, căsătorie, deces, drepturi de moștenire etc.); învățământul prin școlile confessionale; activitățile economice și financiare ca personalități juridice; administrarea proprietăților și a patrimoniului; în fine, exercitarea autorității și chiar a jurisdicției pe un teritoriu care poate fi aliniat sau nu cu cel al Statului în care sunt stabilite.

Or, România Mare integrează provincii cu diferențe importante în legislație și obiceiuri. Situația din vechiul Regat este mai mult sau mai puțin omogenă (poate cu excepția Dobrogei, care are o importantă proporție de musulmani). Biserica Ortodoxă Română s-a declarat autocefală în 1864 și a fost recunoscută ca atare de Patriarhatul ecumenic de la Constantinopol în 1885. Ea este considerată practic peste tot în Regat ca fiind legea indiscutabilă a țării, având atribuții tradiționale care nu fac simțită nevoia unei reglementări formale. Însă acesta nu este de loc cazul în noile regiuni unde funcționează culte cu tradiții foarte diferite supuse până acum unor legislații diferite, rusească, austriacă sau ungurească. Nu mai puțin de douăsprezece culte (religii și variațiuni ale acestora) sunt identificate oficial ca fiind recunos-

cute pe întreg teritoriul țării plus un cult care este acceptat într-o singură regiune; nu există nici un mecanism pentru a recunoaște și alte culte. Diferențele teritoriale ridică probleme de suveranitate statală: există comunități religioase ale căror autorități superioare rezidează în străinătate și există autorități românești cu supuși în străinătate, ceea ce ridică probleme de patrimoniu, de finanțe, de jurisdicție etc. la traversarea granițelor dintre State. Aceste conflicte de autoritate nu puteau dăinui fără a periclita pacea publică.

O primă luare de poziție cu privire la raporturile dintre Stat și cultele din Transilvania a fost exprimată imediat după adunarea de la Alba-Iulia, în 1919, prin memoriul adresat Consiliului Dirigent de episcopii greco-catolici. După centralizarea guvernului la București, ministrul Constantin Banu demarează consultații. El participă la Conferința de la Blaj din 19 iunie 1922 care listează doleanțele bisericii greco-catolice în 11 puncte între care cel mai important este asigurarea unui tratament egal pentru toate cultele. Desigur, biserica ortodoxă urmărește un obiectiv diferit, considerându-se de facto ca biserică de Stat. Celelalte culte au și ele așteptările lor, cum ar fi prezervarea „drepturilor istorice câștigate” cerută de reprezentanții cultelor „acceptate” din Transilvania.

Un pre-proiect de lege este trimis în consultare pe 4 ianuarie 1923; el încorporează deja spiritul noii Constituții care la acea dată era în pregătire, urmând a fi promulgată pe 28 martie 1923. Constituția stabilește în articolul 22 principiul potrivit căruia libertatea de conștiință este absolută; Statul garantează tuturor cultelor egală libertate și protecție atâta timp cât ele nu contravin ordinii publice, bunelor moravuri sau legilor de organizare a Statului. Regimul cultelor trebuie să fie precizat într-o lege specială. Dar iată dificultatea: cum să se formuleze o lege care să garanteze egalitatea când Constituția afirmă în același articol că, între religii, două sunt „românești”: cea ortodoxă, care este „dominantă” pentru că este majoritară, și cea greco-catolică care este „prioritară”.

Comentariile primite asupra pre-proiectului sunt încorporate într-un proiect trimis în consultație pe 11 octombrie 1923. Textul este departe de a fi pe placul tuturor; de pildă, biserica greco-catolică îl declară inacceptabil după numai cinci zile, pe 16 octombrie. Aceasta este situația în momentul în care Alexandru este numit pe 30 octombrie 1923 ministru al Cultelor și Artelor. El se angajează cu toată energia în găsirea unei soluții echitabile, și, în consecință, durabile.

Alexandru își ia timpul să își facă o imagine clară asupra situației; se întâlnește cu numeroase personalități ecleziastice din toate cultele și toate credințele și de la toate nivelurile ierarhice, de la preot până la arhiepiscop. În acest fel identifică două probleme fundamentale care trebuie soluționate: va trebui să i se dea satisfacție bisericii ortodoxe fără a compromite egalitatea cultelor, și va trebui să se reconcilieze suveranitatea Statului cu autoritatea papală asupra bisericilor catolice de diverse rituri.

Alexandru își începe acțiunile legislative prin două inițiative care să întărească biserica ortodoxă, care are indubitabile merite istorice pentru prezervarea culturii și progresul ideii naționale. Biserica ortodoxă română autocefală era condusă de un mitropolit primat în timp ce țările ortodoxe vecine aveau patriarhi. Alexandru colaborează cu Sfântul Sinod pentru a ridica scaunul Arhiepiscopatului și Mitropoliei Ungro-Vlahiei, care juca rolul de primat al României, la rangul de Patriarhat. Alexandru însuși prezintă proiectul respectiv de lege care este adoptat de Parlament și promulgat de Rege pe 23 februarie 1925. Imediat după aceea el prezintă proiectul de lege pentru aprobarea Statutului de organizare a Bisericii Ortodoxe Române elaborat și adoptat de Sfântul Sinod, care unifică funcționarea bisericii în toate pro-

vinciile; legea este adoptată de Parlament și este promulgată de Rege pe 4 mai 1925.

Aceste două legi care poartă semnătura lui Alexandru deschid posibilitatea elaborării unei legi care să stabilească regimul general al cultelor. Pe 26 mai 1925 el publică în presă un nou pre-proiect. El este dezbătut parțial în Parlament și republicat în presă în decembrie. Dar obiecțiile care i se aduc în ianuarie arată că nu se va putea avansa înainte de a soluționa problema pusă de autoritatea Papei.

În acest scop, Alexandru colaborează cu Ministerul Afacerilor Externe. Primele contacte cu Vaticanul în vederea stabilirii unui Concordat fuseseră inițiate în 1920 de Octavian Goga ca ministru al Cultelor și Artelor. Două proiecte propuse de fiecare parte nu obțin acordul celeilalte. Dar, în 1924, negocierile sunt reluate cu energie și pe 15 ianuarie 1926 Sfântul Scaun confirmă acceptarea ultimelor modificări propuse de guvernul român, ceea ce încheie negocierile. Procesul legislativ poate fi demarat.

Bazându-se pe acest rezultat, Alexandru reia proiectul legii asupra regimului cultelor. O nouă versiune este trimisă senatului și este discutată în februarie și martie 1926 în comisia specială pentru culte și în secțiuni. Dezbaterile sunt lungi și serioase, numeroase amendamente și îmbunătățiri sunt incluse în proiect care este pregătit pentru dezbaterile generale în plen. Din nefericire, la sfârșitul lui martie are loc o schimbare de guvern și proiectul este arhivat în așteptarea programării dezbaterilor.

Vasile Goldiș, succesorul lui Alexandru, nu se ocupă de progresul proiectului de lege a cultelor, dar semnează Concordatul cu Vaticanul pe 10 mai 1927 care va fi promulgat de Rege pe 12 iunie 1929. România este primul Stat cu majoritate ne-catolică care găsește o formulă de acceptare pe teritoriul său a unei ierarhii subordonate Vaticanului fără a-și compromite suveranitatea statală.

La începutul lui iunie 1927 are loc o nouă schimbare de guvern și Alexandru este repus în funcție.

Guvernul Barbu Stirbey pe 22 iunie 1927. Alexandru I. Lapedatu este rechemat în funcția de ministru al cultelor și artelor

Proiectul legii cultelor este revizuit, completat și actualizat, după care este reluat de Parlament, de data aceasta în condiții mult mai favorabile: Biserica Ortodoxă este organizată conform propriilor dorințe și relațiile Statului cu Vaticanul sunt reglementate. Și totuși urmează trei săptămâni de discuții parlamentare furtunoase. În presa de toate culorile apar articole fulminante, se lansează apeluri la adunări publice, demonstrații sau procesiuni pentru a sprijini punctele de vedere exprimate de oratorii care vorbesc în numele diverselor confesiuni. Alexandru, în funcția sa de ministru responsabil, prezintă expunerea de motive,

ține un discurs la mijlocul dezbaterilor pentru a aduce precizări și un alt discurs pentru a trage concluziile. El afirmă cu toată tăria dreptul regal al Statului de a stabili norme precum și vocația laică a puterii de Stat în virtutea căreia toate credințele organizate trebuie puse pe picior de egalitate, plasând caracteristici cum ar fi „dominantă” sau „prioritară” exclusiv în domeniul spiritual. La încheierea dezbaterilor, participanții consideră că nici o altă lege nu fost mai discutată decât aceasta. Alexandru asigură o moderare înțeleaptă și calmă pe toată durata dezbaterilor și își exprimă convingerea fermă că această lege va reprezenta un mare pas înainte în opera de consolidare a unei Români unificate cu prețul atâtor sacrificii.

Legea este votată aproape în unanimitate. Ea este promulgată și publicată în Monitorul Oficial din 20 aprilie 1928. În ciuda unor critici exprimate de cei care nu și-au putut impune integral punctul de vedere, s-a apreciază că această lege a definit un cadru care a făcut posibil pentru următoarele două decenii relații bazate pe o perfectă normalitate între culte ca și între culte și Stat. Legea subzistă practic neschimbată până la venirea la putere a comuniștilor care o înlocuiesc în 1948.

1.4 Alexandru: Legea teatrelor naționale și promovarea culturii

Este aproape de necrezut că în același timp Alexandru găsește timpul și energia pentru a elabora, în strânsă colaborare cu dramaturgii și artiștii, o lege pentru organizarea și funcționarea teatrelor naționale. Scopul acesteia este sprijinirea repertoriului original și îmbunătățirea condițiilor de finanțare. Regele o promulgă pe 21 martie 1926.

Ministerul Cultelor și Artelor contribuie financiar la numeroase proiecte. Alexandru își ia timpul pentru a fi prezent personal - de pildă - la redeschiderea Teatrului național din Timișoara restaurat după un incendiu, la punerea pietrei unghiulare la catedrala ortodoxă din Târgu Mureș, la dezvelirea busturilor personalităților culturale române ca cel al lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, de la Oradea, - tot atâtea jaloane pentru afirmarea culturii române care nu diminuează în nici un fel valorile celorlalte naționalități. Exemplele citate aici sunt din Transilvania, dar activitatea lui Alexandru acoperă toate regiunile țării, desfășurând o politică coerentă de promovare a culturii la scară națională. Aceste eforturi se înscriu în mod firesc în continuarea activităților sale de la Comisia monumentelor istorice, unde va fi numit președinte.

1.5 Ion: Ministru de Finanțe, Convenția cu Germania și stabilizarea monetară

În acest timp, Ion se ilustrează în Camera Deputaților prin critica sa constructivă a proiectelor de legi financiare propuse de guvernul liberal. În particular, cunoașterea profundă a condițiilor din tratatele de pace și din deciziile conferințelor Statelor sucesoare îi permite să recunoască incoerențe și contradicții cu obligațiile internaționale deja asumate de Statul Român. În acest context, ca reprezentant al opoziției parlamentare, el ia o poziție critică asupra proiectului de lege propus în 1925 de ministrul de Finanțe Vintilă Brătianu și anunță o intervenție detaliată pentru ziua următoare. Dar liberalii îi fac obstrucție și îl împiedică să vorbească; însă ministrul cere echipelor sale să lucreze toată noaptea pentru a amenda textul, recunoscând justetea criticii. Ion este surprins când, după puțină vreme, ministrul îl roagă să binevoiască să-și amâne o altă intervenție pentru că dorește să o asculte, dar este împiedicat să participe la ședința la care este pe ordinea de zi. Ion răspunde: „Ce onoare, Domnule Ministru!” și își amână discursul. În 1926, Ion este numit ministru de Finanțe în guvernul Averescu, succedându-i lui Vintilă Brătianu, care trece în opoziție, declarând că cel puțin i s-a găsit un înlocuitor competent!

Ion este numit ministru în ultimul minut și nu are timp să-și schimbe ținuta pentru depunerea jurământului. Ca și fratele lui zece ani mai înainte, se prezintă în fața Regelui în haine de stradă. Fotografia noului guvern la ieșirea de la ceremonie pe scara palatului îl arată stând în spatele celorlalți, din profil și cu gulerul parde-siului ridicat pentru a ascunde că nu este în frac ornat de decorații ca și colegii săi!

Guvernul Averescu pe 30 martie 1926. Ion I. Lapedatu este ministru de Finanțe.

Una dintre sarcinile cele mai urgente în fața lui Ion în noua sa funcție este stabilizarea monedei române care la începutul mandatului său scăzuse la cel mai jos curs la bursa din Zurich. Stabilizarea necesita un considerabil împrumut extern pentru garantarea convertibilității. Explorări prudente identificaseră disponibilitatea băncii londoneze Schroeder de a se pune în fruntea unui consorțiu anglo-american pentru a acorda un împrumut, cu condiția ca experții auditori britanici să dea un aviz favorabil asupra situației economice și financiare a țării. România acceptă condițiile; experții sosesc în secret și sunt cazați la prințul Barbu Știrbey, singurul la curent cu prezența lor în afară de generalul Alexandru Averescu ca prim ministru și de Ion ca ministru de finanțe. Experții se adâncesc în analiza bugetului general al Statului Român și a celorlalte documente puse la dispoziția lor, au dificultăți să se regăsească în ceea ce li se pare un adevărat „haos” și se simt pierduți într-un „labirint”. Ion decide că trebuie să se implice personal și să le explice situația finanțelor țării, utilizând metoda lui proprie. Efortul este încununat de succes: după o săptămână, experții trimit la Londra un prim raport pozitiv. Timp de două luni, Ion îi întâlnește în secret în fiecare zi în cabinetul directorului general al Uzinelor și Domeniilor Reșița. Experții redactează un raport final favorabil. Înainte de a pleca sunt primiți de primul ministru. Ei își exprimă mulțumirile pentru sprijinul excelent pe care l-au primit pe toată durata sejurului și declară că va fi absolut necesar ca Ion să facă o vizită la Londra pentru a se întâlni cu factorii de decizie înainte de acordarea împrumutului.

Dar în martie 1927, primul ministru îi cere lui Ion să lărgască competențele subsecretarului de Stat Mihail Manoilescu și să se înscrie în Partidul Popular. Ion preferă să demisioneze.

Este interesant că în acest moment Ion are propriul său incident legat de o provocare la duel, ca și fratele său cu ani înainte. Ion face anumite declarații într-un interviu de ziar pe care generalul Florescu, secretarul general al Ministerului Apărării, le consideră ofense personale și îl provoacă la duel. Ion își numește martorii. Generalul Averescu, care rămăsese în relațiile cele mai bune cu Ion în ciuda demisiei acestuia, îl convoacă, îi explică de ce a greșit și că ar fi trebuit să ignore provocarea. Ion răspunde: „Da, domnule general, dacă aș fi fost eu generalul Averescu - dar

așa, cum sunt numai Ion Lapedatu, nu puteam rămânea cu o pată asupra trecutului meu, să mi se spună că am fost provocat la duel și m-am purtat ca un laș”. Averescu convoacă martorii, le dovedește că generalul Florescu nu era îndreptățit să provoace și incidentul este aplanat.

Scurtă vreme după plecarea experților britanici, șeful Casei Schroeder își anunță vizita la București. Cu acordul primului ministru el se întâlnește și cu Ion, în privat, în palatul de la Buftea al prințului Știrbey; la întâlnire participă și directorul general de la Reșița. Ion îi expune evoluțiile recente ale situației finanțelor țării: anul 1926 a fost excepțional de bun pentru producția agricolă, ceea ce a avut ca rezultat un foarte favorabil bilanț comercial. Vizitatorul reconfirmă rezultatele pozitive ale evaluărilor și reiterează invitația lui Ion la Londra în vederea concluzionării acordării împrumutului. Ion este la început de părere că voiajul nu este necesar, mai ales după ce părăsise funcția de ministru; mai mult, trebuie să meargă la Viena pentru o intervenție chirurgicală. Dar el este totuși delegat de noul guvern și în noiembrie se află la Londra pentru a se întâlni cu șeful Casei Schroeder, cu mai mulți funcționari superiori din ministere și cu Montagu Norman, președintele Băncii Angliei. I se dă de înțeles că în ciuda raportului favorabil al experților, orice împrumut va fi condiționat de regularizarea prealabilă a datoriei române contractată cu Germania înainte de război. În acest moment se declanșează scandalul cauzat de arestarea lui Mihail Manoilescu la trecerea graniței având asupra lui documente subversive vizând reîntoarcerea în țară a prințului Carol, fostul moștenitor al Tronului. Toate întâlnirile sunt imediat anulate. România apare ca instabilă politic. Posibilitatea unui împrumut se îndepărtează. Ion se întoarce la București.

Guvernul Averescu anticipase însă importanța chestiunii datoriei față de Germania și îi dăduse lui Ion, încă din 1927, din timpul convalescenței sale la Viena și înaintea drumului la Londra, puteri plenipotențiare pentru a începe tratativele și chiar pentru a încheia un acord cu Germania. Ion se duce la Berlin pentru a explora poziția Germaniei. Se întâlnește cu Julius Kurtius (ministru Economiei) și cu Gustav Stressemann (primul ministru), se angajează în discuții de detaliu cu specialiștii și constată că Germania cere cu fermitate ca România să continue să-și onoreze obligațiile rezultând din datoria contractată înainte de război, în timp ce România dorește să o stingă incluzând-o în despăgubirile de război. Ion susține cu tărie punctul de vedere român și câștigă reputația unui negociator dificil, dar respectabil. Își dă seama că o înțelegere rapidă nu este posibilă și se întoarce la București, dedicându-se funcției sale de director al Băncii Naționale a României.

Dar lucrurile nu rămân aici. În vara lui 1928, chestiunea stabilizării monetare este în continuare la ordinea zilei. Pe 27 iulie se adoptă mai multe legi care împuternicesc Banca Națională a României să contracteze credite pentru a-și finanța activitățile și să cumpere fără limită devalize convertibile; în același timp, guvernul este autorizat să contracteze un împrumut extern a cărui primă tranșă trebuie să fie dedicată stabilizării monetare.

Vintilă Brătianu este noul prim ministru și în același timp ministrul de Finanțe. El angajează negocieri cu mai multe țări, între care și Franța, care trimite experți pentru a verifica situația. Primul ministru îl invită pe Ion la un prânz intim cu experții francezi la care declară pe neașteptate că Domnul Lapedatu se va deplasa la Berlin în viitorul apropiat pentru a regulariza diferențul cu Germania. Ion este surprins, dar deduce că Franța ceruse, ca și Anglia mai înainte, soluționarea prealabilă a litigiilor dintre România și Germania; evident, această misiune tocmai îi fusese încredințată.

Ion îl acompaniază pe Jean Bolger, director al Băncii Franței și membru al delegației franceze, într-o excursie la munte în împrejurimile Sovatei. Scurtă vreme după aceasta, el pleacă la Berlin însoțit de alți doi delegați. Tratativele sunt complicate.

Germania are dorința să le încheie cu succes, dar se consideră într-o poziție mai bună și formulează cerințe mai mari ca în trecut. Pe 19 septembrie, delegația română se întâlnește cu Vintilă Brătianu pentru a defini cadrul acceptabil pentru condițiile în care se poate stinge litigiul, dar câteva zile mai târziu Germania răspunde cu o ofertă inferioară așteptărilor. Tratatul par că au ajuns într-un impas. Ion ia inițiativa și împreună cu omologul său german redactează un proiect de convenție cu condițiile care li se par amândurora echitabile. Pe 19 octombrie, Ion, însoțit de Nicolae Petrescu Comnen, membru al delegației române și ministru al României la Berlin, prezintă proiectul primului ministru român, care îl consideră acceptabil, cerând numai câteva mici modificări de redactare, care la rândul lor vor fi acceptate de Germania.

Pe 9 noiembrie, guvernul Vintilă Brătianu cade. Ion semnează Convenția cu Germania pe 10 noiembrie. Ea va fi ratificată de Parlament în prezența ambasadorului german von Mutius și a consilierului de ambasadă Hans Kirchholtes înainte de sfârșitul anului 1928.

Acesta este primul tratat economic din istorie între România și Germania. Convenția înlocuiește Tratatul de la Versailles ca bază a relațiilor dintre cele două țări.

Încheierea Convenției cu Germania deschide României posibilitatea de a contracta un împrumut permițând stabilizarea monetară dar și realizarea altor obiective economice ale țării în virtutea legilor adoptate cu puțin timp înainte. Este de la sine înțeles că perioada de prosperitate pe care o va cunoaște România în deceniul următor, în ciuda oribilei crize financiare mondiale, se datorează în mare măsură faptului că finanțele țării fuseseră puse în ordine.

În 1929, Ion este delegat să negocieze cu Țările de Jos încheierea unui acord de principiu pentru împrumuturi în devize convertibile. Ion își îndeplinește rapid misiunea cu rezultate pozitive, dar trăiește experiența unui Amsterdam deșert și dezolat, suferind efectele crizei mondiale care îl lovise din plin. Și România era afectată de criză, dar nu atât de dramatic.

1.6 Ion: Resursele energetice ale țării

După război, România trebuie să își structureze rapid și de o manieră coerentă sectoarele esențiale ale economiei, în special ramurile industriale principale, între care energia, siderurgia și transporturile. Numeroase teorii fuseseră propuse cu privire la cea mai bună strategie, de la condiția de „țară eminentemente agrară”, la deviza „prin noi înșine” sau la politica „porților deschise” pentru investiții internaționale. Guvernele succesive adoptă soluții pe care le considerau adecvate, în funcție de nevoile strategice ale țării, de situația specifică a fiecărui sector al economiei, dar și de ideologia reprezentată de partidele care alternau la putere.

În energetică, România era bine cunoscută pentru rezervele sale de petrol, dar țara dispunea și de zăcămintele de cărbune ca și de gazul metan descoperit în Transilvania. Resortul de finanțe al Consiliului Dirigent, condus de Ion ca Secretar general, preconizează încă de pe 11 iunie 1919, înființarea unei Comisii geologice permanente în Transilvania pentru a gestiona zăcămintele, a promova explorările și a propune o organizare teritorială care să țină cont de resursele din subsol.

În 1915, gazul metan din Transilvania fusese pus în exploatare de către „Ungarische Erdgas A.G.” (U.E.G.) sau „Magyar Földgás R.T.”, înființată pe baza unui acord între Ministerul de finanțe din Budapesta și Deutsche Bank din Berlin care a contribuit direct cu o substanțială parte din capitalul de bază și care s-a pus în fruntea unui consorțiu de investitori. Dat fiind că U.E.G. avea drepturi asupra subsolului și administra una dintre principalele surse de energie ale țării, Resortul de finanțe propune, la sugestia lui Constantin I. Motăș, punerea acestei întreprinderi sub sechestrul judiciar pentru a-i evalua activul; Consiliul Dirigent adoptă deci-

zia, iar Tribunalul Alba-Iulia ordonă punerea proprietăților mobile și imobile ale U.E.G. sub administrare forțată și îl numește pe C.I. Motăș ca administrator de sechestr.

U.E.G. se găsește în acest moment într-o situație dificilă: veniturile abia acoperă 20% din costuri. Resortul de finanțe aprobă creditele necesare pentru continuarea normală a activităților. U.E.G. cere ridicarea sechestrului, dar Resortul de finanțe consideră controlul exercitat de instituțiile publice ca ineluctabil dată fiind importanța primordială a resurselor energetice pentru progresul și securitatea economică a Statului; în plus, renunțarea la dreptul de control ar pune în cauză voința României de a aplica prevederile Tratatului de la Versailles, creând un precedent periculos. Consiliul Dirigent respinge cererea U.E.G., iar sechestrul este menținut.

Tratatele de pace autorizează statele victorioase să lichideze părțile de capital inamic investit pe teritoriul lor, cu excepția celor deținute de entități care fuseseră preluate de statul respectiv în urma modificărilor teritoriale. Acesta din urmă este cazul întreprinderilor ungurești din provinciile unite cu România. U.E.G. este însă privită ca o societate numai aparent maghiară pentru că se afla în proporție de 80% sub controlul capitalului german. Din această perspectivă, administratorul de sechestr C.I. Motăș pledează cu energie pentru lichidarea rapidă a lui U.E.G., dar fără un efect imediat. „Oficiul pentru lichidarea bunurilor aparținând foștilor inamici” dispune lichidarea lui U.E.G. cu compensarea ulterioară a proprietarilor abia pe 24 februarie 1924. În vederea lichidării, Tribunalul Alba Iulia numește în 1925 un Consiliu de administrație din care face parte și Ion; C.I. Motăș este angajat ca director general în octombrie 1925.

Dar Consiliul de administrație U.E.G. de la Budapesta începe o bătălie juridică contra lichidării; partea română câștigă în instanțele naționale, dar pierde cauza pe 17 iulie 1927, când Tribunalul arbitral mixt româno-ungar de la Paris decide că întreprinderile maghiare nu vor fi lichidate indiferent de compoziția capitalului. U.E.G. nu poate fi lichidată și continuă să rămână sub sechestr.

Pentru a prelua controlul asupra gazului metan din Transilvania, România decide atunci să facă uz de dreptul de răscumpărare statutar care trecuse de la Statul Ungar la Statul Român. Pe 22 noiembrie 1925 se înființase, în baza legilor din 1924, regia mixtă „Societatea Națională de Gaz Metan” – SONAMETAN pentru administrarea zăcămintelor care nu fuseseră concesionate lui U.E.G. iar Ion fusese ales președinte al Consiliului de administrație.

SONAMETAN, prin președintele Consiliului său de administrație, este acum împuternicită și primește mijloacele necesare pentru a răscumpăra toate acțiunile U.E.G. deținute de

Consiliul de administrație al Societății Române de Gaz Metan
(Ion I. Lapedatu este primul din stânga)

acționari privați și publici din Ungaria și Germania. Preluarea are loc în trei faze:

- Ion pleacă la Budapesta și ajunge repede la un acord asupra cumpărării acțiunilor și posesiunilor entităților private maghiare la un preț care nu depășește limitele impuse de Ministerul de Finanțe român. Partea maghiară cere însă ca acționarii unguri să aibă dreptul de a aproba în prealabil ordinea de zi a tuturor adunărilor generale pentru a fi protejați în perioada de șapte ani până la achitarea completă a prețului de cumpărare. Ion consideră acest nivel de control excesiv și inacceptabil propunând un angajament contractual de a nu schimba structura întreprinderii pe durata plăților. Propunerea lui este acceptată și tranzacția este încheiată prin Convenția semnată pe 27 octombrie 1927.

- Ministerul român avea inițial intenția să includă acțiunile deținute de entități germane în despăgubirile de război, dar Germania s-a opus. Convenția din 10 noiembrie 1928 (negociată de Ion) prevede plata sumei de 75 de milioane de mărci aur de către Germania; reciproc, România exceptează de la lichidare capitalurile germane încă active. În consecință, singura posibilitate este și aici răscumpărarea acțiunilor aflate în proprietate germană. Ion intră în 1928 în tratative cu directorul Kurt

Weigelt de la Deutsche Bank, la care participă și C.I. Motăș. Ion și Kurt Weigelt se cunosc de la conferința Statelor succesorale de la Praga. Ei ajung rapid la o înțelegere; prețul de plătit în șapte ani este inferior celui acceptat în Ungaria.

- Ultimele negocieri au loc cu Statul ungar, care acceptă radierea U.E.G. la Budapesta în vederea transferării sediului în România numai cu condiția răscumpărării ultimelor acțiuni aflate în posesia sa. Ion obține o nouă reducere de preț, permițând semnarea Convenției în decembrie 1931.

Activele U.E.G. sunt în acest moment în întregime în posesia SONAMETAN. Nimic nu mai împiedică transformarea societății U.E.G. în „Societatea Română de Gaz Metan” S.R.G. cu sediul la București. Astfel se încheie, după 12 ani, procesul inițiat în 1919 cu punerea sub sechestru a proprietăților U.E.G. Ion va rămâne legat de SONAMETAN ca președinte al Consiliului de administrație practic până la venirea comuniștilor la putere.

(urmarea în numărul viitor al revistei)

N.R.: Mulțumim Fundației Lapedatu și autorului pentru permisiunea de a publica acest material

RESTITUIRI

ÎNCHINARE EROILOR ROMÂNI SĂCELENI

*“Aveam un vis neîmplinit
Copil al suferinței
De dorul lui ne-au răposat
Și moșii și părinții”
Goga*

Da, un vis a fost pentru noi toți, aceea ce astăzi este realitate. Părinții și moșii noștri s-au dus în mormânt cu regretul de-a nu-și fi văzut visul împlinit, iar nouă ne-a hărăzit bunul Dumnezeu de-a vedea a ceea ce realizarea unității noastre naționale. Și să nu uităm că pentru această unitate națională a trebuit să se verse sângele a sute de mii dintre cei mai vrednici fii ai neamului nostru, cari au murit privind cu ochi profetici pământul suferințelor unui popor oropsit și împilat de veacuri.

În șirul acestor mucenici ai neamului ne avem și noi, Săcelenii, jertfa dată pe altarul patriei întregite, ne avem și noi fii, soții, părinți și frați cari, la sunarea goarnei, pe potecuțele numai de ei știute, au trecut munții, îngroșând șirurile ostașilor români. Nici iubirea firească, nici dragostea părintească, nici tihna vieții, nimic din toate acestea n-au fost în stare să-i oprească de-a lupta cot la cot cu frații din vechiul Regat pentru izbăvirea neamului românesc.

Și este lung pomelnicul eroilor noștri plecați să nu se mai întoarcă și a fost și este încă mare jalea după cei dispăruți, însă gândul că și prin jertfa lor s-a realizat întregirea neamului ne mângăie și întărește în credința că nu există sacrificiu mai nobil decât acela al ostașului căzut în luptă pentru neamul său.

Deși au trecut 13 ani dela grozava tragedie care, timp

de 4 ani, a ridicat popoarele unele în contra altora, încleștându-le într-o luptă istovitoare, care a măcinat milioane de vieți, totuși amintirea scumpilor noștri eroi dispăruți este vie în inimile noastre și va dăinui din neam în neam.

Biserica nu uită să facă pomenirea fericitelor eroi an de an, la Ziua Eroilor, în toată țara se duc la cimitire văduvele, cărora timpul le-a amuțit suspinele, dar nu le-a șters amintirile, părinții, cari varsă o lacrimă ascunsă pentru copiii lor morți în luptă, și orfanii, cari deplâng pierderea ocrotitorilor lor.

Pe lângă aceste semne de neclintită dragoste față de eroi, ce an de an se repetă, noi, Săcelenii, în memoria iubiților noștri dispăruți, am ridicat un mare monument în piața Cernatului, prin cari să eternizăm amintirea lor și care să vestească tuturor jertfa lor pentru întregirea neamului și dragostea și recunoștința noastră pentru cei cari ne-au asigurat libertatea mult dorită și așteptată.

*“Eroi dormiți în pace
În tainicul pământ
Oriunde-ați fi, o țară
Vă plânge la mormânt.”*

Cimitirul eroilor din Satulung, de la Șanțuri, în 1931. Foto Ionel Despan

tirea lor și care să vestească tuturor jertfa lor pentru întregirea neamului și dragostea și recunoștința noastră pentru cei cari ne-au asigurat libertatea mult dorită și așteptată.

Preot Zenovie Popovici

SONET

**Închinat eroilor săceleni morți în războiul mondial
(scris cu ocazia desvelirii monumentului din Cernatu)**

Când neamul v-a cerut jertfa vieții,
La-nfăptuirea unui ideal,
V-ați dat cu drag viața la Predeal,
Uimind Carpații-n zorii dimineții.

Iar astăzi, cei ce au putut - Unirea
Ce-ați visat - s-o vadă împlinită,
În bronzul din coroana azi strivită,
V-a încrustat de-apururi amintirea.

Soldat, ce astăzi îți îndrepti privirea
Înspre Carpații - granița de ieri -
Fii sigur, că mocanii - nemurirea -

Când goarna va suna iarăș război,
Vor ști-o câștiga ca bravi străjeri,
Sau vor muri adevărați eroi.

13 Maiu 1931

Victor Tudoran

“OCUPAREA SĂCELELOR DE TRUPELE ROMÂNE ÎN 1916”

Ca o consecință a măsurilor de apărare luate de comandamentul român la granițe, a fost și întărirea prin diferite fortificații a frontierei dinspre Săcele. Având în vedere lucrările executate, durabilitatea și puterea lor de rezistență, era cert că războiul micii României era îndreptat contra Ungariei, pentru îndeplinirea idealului național, în care scop bărbații de stat, prin diferite întruniri ținute în centrele mai importante ale țării, pregăteau opinia publică în vederea războiului care curând trebuia să fie declarat de România.

Fortificațiile de la cele două trecători, Bratocea și Predeluș, au fost executate de trupe din Divizia V și anume: În regiunea Bratocei se aflau regimentul 32 Mircea și bateriile IV și VI din regimentul 10 artilerie, iar cantonate în Treistieni și Teșila erau regimentul 7 Prahova și bateria V tot din reg. 19 art. Cu un cuvânt, la declararea războiului, prin aceste trecători au scoborât numai trupe prahovene, care, în tot decursul războiului, au înregistrat pagini glorioase în istorie pentru întregirea neamului. Era și firesc ca prahovenii să atace în regiunea aceasta pentru că cea mai mare parte cunoștea topografia locului grație îndeletnicirii lor, fie ca tăietori de lemne, fie în timpul sezonului ca vânători care, de cele mai multe ori, în urmărirea vânatului, nu cunoșteau granița care îi despărțea de Ardeal.

Știam cu toții că declararea războiului era chestie numai de câteva zile, dar n-am fi crezut niciodată că între ajun și Sf. Marie vom scobori versantul de nord al Carpaților cu obiectivul Satulung. Bateria era în plină instrucție în după amiaza ajunului Sf. Marii, pentru că defilările erau, așa putea zice, lăsate la index, când comandantului bateriei de artilerie de la Teșila i se înmână un plic care pe subalterni i-a lăsat indiferenți, având în vedere numărul mare de plicuri pe care le primea aproape în fiecare zi. Acest plic însă, era semnalul declarării războiului. Imediat au fost convocați comandanții de secții, s-a citit ordinul de operații care trebuia să înceapă la ora 19 și întreg planul de atac, urmând ca în ziua de Sf. Maria, la ora 5, să se afle în Satulung. Au luat ultimele măsuri cerute de situație, iar la ora 18 1/2 bateria era echipată de războiu. Luând contact cu trupele de infanterie care au dat un pluton pentru acoperirea bateriei, la ora 19 bateria s-a pus în marș, fiind obligată ca la ora 21 să se afle la graniță. Drumul pe o distanță destul de mare fiind impracticabil, artileria a fost obligată să rechiziționeze boi din cele două sate, așa că, din cauza acestei neprevăderi, atacul s-a deslănțuit numai la ora 23 într-un “ura” formidabil. Ca o furtună împreună cu un răpăit de gloanțe, prahovenii încep să scoboare panta, împingând trupele ungurești cari se aflau la frontieră, pe valea Doftanei în jos. Atacul a durat numai un sfert de oră, trupele inamice retrăgându-se în desordine, urmând ca la liziera de Est a Satulungului să opună ul-

tima rezistență. Aici a intrat în acțiune și artileria care a pus în baterie aproape de uzina electrică de pe valea Tărlungului, trăgând câteva lovituri de tun asupra tranșeelor inamice. În ziua de Sf. Maria, ora 6, trupele române au intrat în Satulung, unde mocanii i-au primit așa cum trebuie să se primească frații desrobitori. Entuziasmul era de nedescris, s-a încins hora, simbolul unirii, deși în urma acestui act mocanii au avut de suferit foarte mult după retragerea ulterioară a armatei române din Ardeal.

Am făcut un mic istoric al ocupării Săcelelor de trupele române, crezând că e nimerit astăzi, când mai sunt câteva zile până la desvelirea monumentului din piața comunei Cernatu.

Trec mai departe să vedem cum au luptat mocanii în acest războiu sângeros.

Este indiscutabil că mocanii și-au făcut datoria cu prisosință pe diferite fronturi ale războiului, dar acum îmi pun întrebarea dacă au contribuit și la ocuparea Săcelelor. Pot să răspund afirmativ bazat numai pe eroii care astăzi își dorm somnul de veci pe toate câmpurile de luptă. Am amintit mai sus că prin trecătoarea Bratocei au trecut reg. 32 Mircea și Bateriile IV și VI din reg. 10 artilerie. În reg. de infanterie au fost foarte mulți Săceleni, este drept numai grade inferioare, dar în bateria a IV-a se afla sublocotenentul Eugen St. Butu, mort în Moldova răpus de tifosul exantematic. Acest ofițer a fost printre primii care au intrat în Satulung și acest caz cred că îl cunosc foarte mulți mocani, având întinse legături de rudenie în satul nostru. În reg. 7 infanterie se afla soldatul Pascu din Cernatu care de asemenea a murit moarte de erou. Am amintit numai numelor celor care au dispărut dintre cei vii și-au luat parte efectivă la ocuparea satelor noastre, morți însă pe diferite fronturi de luptă sunt nenumărați, dovada cea mai elocventă fiind tabla din Casa de Citire din Satulung pentru eroii parohiei de sus și câți alții din celelalte parohii săcelene.

Astfel prezentându-se situația, mocanii care au avut fericirea să vadă îndeplinit visul de secol, au crezut de sfânta lor datorie de a imortaliza războiul pentru întregirea neamului și tot odată și pe eroii mocani din cele 4 sate care și-au dat viața pentru ajungerea acestui înalt ideal, prin ridicarea monumentului din Cernatu. Însă acțiunea trebuie dusă și mai departe cu aceeași vigoare, pentru că achitarea completă a acestui falnic monument cere însă mari eforturi și numai astfel vom fi vrednici de aceia care din înălțimi privesc activitatea celor rămași cu încrederea pe care au avut-o ei luând arma să desrobească și neamul săcelenesc.”

Traian I. Butu

N. R.: Materialele din rubrica RESTITUIRI au fost publicate în revista “Viața Săceleană”, anul II, 1931, Nr. 5-6, în numărul festiv închinat eroilor săceleni, 1916-1918.

RECOMANDARE DE LECTURĂ

O ISTORIE A LUPTEI NAȚIONALE A BRAȘOVENILOR

“Sunt toți aici în cartea profesorului Ioan Vlad, care au stat tot timpul cu ochii pe Tâmpa, ca pe ceasul istoriei, ce s-a rotit și pentru neamul acesta al nostru” (...), „Și Dumnezeu să vă bucure (să vă veselească) pentru truda depusă, domnule moș brașovean”

Ion Popescu-Topolog

Începutul lunii august a prilejuit săcelenilor participarea la un eveniment cultural de excepție: prezentarea lucrării monografice “Brașovul și Marea Unire”, o lucrare monumentală despre participarea orașului Brașov și a localităților din jurul său la pregătirea, desfășurarea și consolidarea procesului de realizare a României Mari între hotarele căreia s-au regăsit, uniți, toți românii.

Lucrarea aparține domnului prof. univ. dr. Ioan Vlad, unul dintre cei mai valoroși istorici brașoveni, născut în Țara Moților și stabilit în Brașovul care l-a adoptat cu dragoste și pe care îl iubește necondiționat din moment ce i-a dedicat ani buni pentru a scoate în evidență rolul pe care acesta l-a avut ca punct de legătură între Principate și Transilvania. Pe această punte au circulat dintr-o parte în cealaltă visurile, năzuințele și speranțele tuturor românilor, care s-au văzut împlinite în astrala duminică de 1 Decembrie 1918.

Pentru că despre asta este vorba în “cartea cea mare de față”, cum spunea Ion Popescu-Topolog în postfața de la sfârșitul volumului III, despre evidențierea “filonului brașovean al luptei, jertfei și biruinței naționale”, începând cu “Plămădirea” acesteia, continuând cu convingerea de nestrămutat a românilor transilvăneni că “Fără Dacia nu este mântuire!” și încheind cu “Biruința națională” realizată în Decembrie 1918.

O asemenea carte, care și-a propus și a reușit într-un mod admirabil să prezinte felul în care românii brașoveni au contribuit la realizarea celui mai mare proiect de țară din istoria noastră, este o întreprindere curajoasă și, mai ales, plină de răspundere pe care domnul profesor Ioan Vlad și-a asumat-o ca pe “o datorie morală, atât față de înaintași cât și față de urmași”. A rezultat o lucrare exhaustivă, rotundă și importantă, demnă de momentul istoric celebrat de români în acest an: Centenarul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

Valoarea demersului este asigurată de modul în care autorul vede această problematică în strânsă legătură cu lupta dusă secole de-a rândul de români pentru libertate, drepturi și independență națională, culturală, politică și religioasă, în tot acest proces dureros de lung o importanță covârșitoare având intelectualitatea românească, Școala, Biserica, presa românească și o mulțime de alte instituții, apărute pe rând și cu rol important în împlinirea și maturitatea națiunii române.

Primul volum al acestei monumentale lucrări se numește sugestiv “Plămădirea” pentru că autorul găsește în afirmația lui Nicolae Iorga: “Unirea s-a plămădit în orașul de la poalele Tâmpai” temeiul întregii construcții pe care o realizează pe parcursul a peste 1500 de pagini ca un omagiu adus contribuției valorilor unioniste ale Brașovului pe întreaga durată a Evului Mediu și a istoriei noastre moderne, până în 1918. Este vorba despre aproape 800 de ani de confruntare totală între populația românească băstinașă și populațiile străine, venite ulterior, o confruntare pentru supraviețuire prin unire, pentru români, și împilare prin subjugare, pentru ceilalți.

Sunt trecute în revistă eforturile românilor de a rezista la maghiarizare și catolicizare până în 1831, precum și la ofensiva habsburgilor, magnaților unguri și patriciatului săsesc contra neamului românesc și sunt evidențiate dovezile incontestabile ale acestei rezistențe, jertfele și sacrificiile ei, precum și acele

resorturi lăuntrice, culturale sau politice care au sprijinit această rezistență.

Principalul reazem în toată această luptă a fost dănuirea noastră autohtonă în acest spațiu, mult înainte de venirea sașilor, secuilor sau ungurilor, la care s-au adăugat, în timp, alte puncte de sprijin, nu mai puțin importante, ca: politica transilvană favorabilă românilor a domnitorilor din Țara Românească, dintre care se evidențiază Constantin Brâncoveanu, “domn de pământ” în Transilvania, și bogata activitate a bisericii “Sf. Nicolae” a românilor din Șchei, vestită instituție creștină, socială, școlară, națională care, prin slujitorii și enoriașii săi, devenise “o punte peste Carpați a spiritualității naționale (...) a formării și întăririi generațiilor de luptători pentru interesul național, pentru unitatea politică a românilor.”

O abordare foarte interesantă este cea a Brașovului secolului XIX ca “centru firesc al conștiinței românești” (N. Iorga), unde “s-a înfiripat mai de timpuriu și mai temeinic unitatea culturală a românilor”, în acest sens o importanță capitală având presa românească de aici, reprezentată de “Gazeta Transilvaniei”, un organ al tuturor intereselor naționale. Cât de mult a însemnat acest ziar, înființat de George Bariț în 1838 și condus de el până în 1850, pentru unirea noastră națională! “Școală politică și literară a toată Dacia”, “Gazeta” va străbate anii grei ai afirmării naționale a românilor, condusă fiind de Iacob Mureșianu (1850 - 1877) și Aurel Mureșianu (1877 - 1909).

Casina Română, ca “exercițiu de românism”, liceul “Andrei Șaguna”, la ridicarea căruia “tot românul a contribuit”, Reuniunea femeilor române, asociațiunea ASTRA, teatrul național ca “mijloc pentru înălțarea spiritelor și a mândriei naționale” sunt tot atâtea repere distincte ale drumului pe care românii brașoveni l-au străbătut cu hotărâre și inspirație pentru a ajunge la Marea Unire.

Volumul II al lucrării se distinge prin modul convingător și bine argumentat științific și documentar în care autorul evidențiază marile inițiative naționale ale Brașovului și zonei sale și participarea locuitorilor lui la momentele de vârf ale istoriei moderne românești. Este vorba despre Revoluția de la 1848, în timpul căreia Brașovul “a alimentat zi de zi ideea unității naționale”, despre Războiul de Independență din 1877 ale cărui etape au fost trăite la Brașov cu intensitate maximă datorită, în primul rând, “Gazetei Transilvaniei”, care a inclus în cuprinsul său evocarea cu regularitate a mersului luptelor, a faptelor de vitejie și tributului de sânge adus de ostașii români pe câmpiile Bulgariei, dar și a admirabilelor fapte de solidaritate a brașovenilor cu frații lor angrenați în război, pentru care au fost organizate colecte în bani și materiale sanitare. De altfel, pentru toți românii transilvăneni războiul aprinsese flacăra speranței într-o “Plevnă transilvană” care să elibereze populația românească de cumplitul jug habsburgic și maghiar.

Un alt moment de vârf al luptei naționale românești de la sfârșitul secolului XIX, la care Brașovul și-a adus contribuția sa incontestabilă, este mișcarea memorandistă a cărei evoluție a fost masiv și hotărâtor marcată de contribuția a doi brașoveni de frunte: George Bariț și Aurel Mureșianu. Primul este autorul a 8 memorande, iar al doilea al unui proiect de memorandum care ar fi trebuit să fie trimis la Viena. Din păcate, s-a trimis o altă variantă, dar atât George Bariț cât și Aurel Mureșianu, prin activitatea în

acest domeniu, au dat dovada unui militantism dinamic și eficient, cu argumentații istorice, juridice și sociale de nezdruccinat.

În lupta națională dusă de românii brașoveni se înscrie la loc de cinstă și “războiul condeelor”, adică războiul dus de cărturari, scriitori, preoți-cărturari, poeți și predicatori care au ținut aprinsă, timp de trei secole, flacăra care a alimentat ideea unității naționale în sufletul poporului român transilvănean. Este vorba despre oameni de cultură admirabili ca: Ioan Lapedatu (“punctul culminant al expresiei poetice și profetice din Transilvania”), Virgil Onițu (“ziditorul de idealuri”), Diamandi Manole (“un mecenat de mână întâi, o mare energie românească”), Alexandru Ciurcu (ziarist, om politic, orator, martir expulzat), dr. Ioan Șenchea, colonelul David Urs, Andrei Bârseanu (“un nume «pe-al nostru steag»”), universitarul Ioan Ursu (savantul patriot), Sextil Pușcariu (“savantul în lupta națională, animat de o dragoste aprinsă de neam, dusă până la jertfă”), părintele protopop Vasile Saftu (cărturarul care nu a abdicat de la rolul de preot - păstor al neamului său, conducând destinele românilor brașoveni în grelele momente ale pregătirii și consolidării Unirii), Virgil Nistor (“un adevărat apostol al Bisericii și neamului”), Virginia Braniște (“simbol de bine al neamului nostru”), Maria Baiulescu (apriga conducătoare a femeilor brașovene în lupta națională), Maria Popescu-Bogdan (pedagogă și scriitoare) și mulți, mulți alții încă.

Volumul al III-lea cuprinde încununarea întregii lupte naționale a românilor transilvăneni, este volumul “biruinței naționale”, al împlinirii visului și consolidării Unirii Transilvaniei cu Țara Mamă. El cuprinde pagini de înălțător eroism al ostașilor români în timpul războiului, insistând asupra impactului acestuia atât în perioada de neutralitate a Regatului Român (1914 -1916), cât și în timpul războiului de eliberare și întregire națională (1916-1918). Sunt admirabil surprinse momentele cheie ale acestor două etape importante, cu febra mobilizărilor în armata austro-ungară, raporturile speciale româno-maghiare din acea perioadă, efortul de război depus de Brașov și zona din jurul acestuia, atmosfera înălțătoare a întâlnirii cu frații veniți să elibereze Transilvania, apoi greutățile și jertfele după respingerea armatei române, refugiul asumat de mulți români din acest spațiu, fenomenul voluntariatului în armata română și, în sfârșit, strigătul de bucurie la victoria finală și participarea Brașovului la Marea Căminărie Națională de la 1 Decembrie 1918.

Monumentalitatea lucrării d-lui profesor Ioan Vlad este evidentă, fie numai din succinta prezentare de mai sus. Dar, câte alte episoade și dovezi ale luptei naționale a românilor, câte gânduri, sentimente și trăiri pot fi surprinse prin lectura acestei lucrări care impresionează prin vastitatea ei, prin analiza lucidă și atent documentată a unui proces istoric de câteva secole, asumat, pregătit și împlinit și de românii brașoveni!

Cititorul temerar care va avea răbdare să parcurgă cele peste 1500 de pagini va ajunge la sfârșitul lor uluit de mulțimea de informații interesante pe care le-a aflat despre jertfa și lupta înaintașilor care au trăit în acest spațiu pentru împlinirea unui vis născut odată cu primele semne ale conștiinței lor naționale și, beneficiind de bogata argumentare folosită cu probitate științifică de autor, și va înțelege de ce Academicianul Ioan Aurel Pop spunea cu toată convingerea că “Brașovul nu este doar legat de Unire, ci este însăși Unirea!”

Pentru noi, săceleni, cartea d-lui profesor Ioan Vlad este foarte importantă din cel puțin două motive speciale: primul este acela că și noi suntem brașoveni în sensul dat de autor în carte pentru că Săcelele face parte din salba de localități ale căror istorie și devenire se leagă strâns de aceea a orașului-cetate, apoi pentru că în paginile cărții regăsim numeroase referiri la săceleni și la contribuția celor 7 Sate la Marea Unire din 1918. Autorul rezervă rânduri admirative unor personalități de pe aceste meleaguri pentru aportul adus la lupta națională. Să ne referim doar la: părintele

episcop Nicolae Popea (“simbol al împreunării credinței cu vitejia, a crucii cu spada”), fratele acestuia, părintele Radu (un patriot-intelectual desăvârșit), Alex. I. Lapedatu (istoricul-militant pentru cauza românismului, cu rol important în timpul războiului, dar și în calitatea de consilier tehnic pentru chestiuni de istorie și etnografie pe lângă delegația română la Conferința de Pace), George Moroianu (cu o contribuție semnificativă, amplă și eficientă, ca diplomat și om de știință, pentru informarea opiniei publice din Apus și convingerea personalităților și oamenilor politici de acolo despre justetea cauzei naționale a românilor din Transilvania). Îl mai putem aminti pe juristul Voicu Nițescu, comandantul Corpului al doilea al voluntarilor transilvăneni, bănățeni și bucovineni, aflați în Siberia, o “armată națională cu steagul ei”, care să lupte pentru destrămarea Austro-Ungariei și realizarea unirii provinciilor românești. Tot Voicu Nițescu este cel care, alături de Victor Braniște, renaște spiritul “Gazetei” în Siberia prin tipărirea ziarului “Gazeta Transilvaniei și Bucovinei”, într-o perioadă în care, la Brașov, aceasta fusese pusă la dispoziția autorităților străine de către doi intelectuali renegați. Autorul nu-l uită nici pe eroul aviator Ioan Peneș, săceleanul care, cu avionul său “Satulung”, a fost primul care a trecut munții spre Transilvania, într-o misiune de recunoaștere, în august 1916.

“Brașovul și Marea Unire” nu este însă o simplă lucrare monografică, înțesată de date și informații, ci are, datorită talentului autorului ei, numeroase fragmente ce pot fi cu ușurință încadrate în genurile literare epic și eseistic. Cu siguranță, este și o utilă lucrare didactică, ce poate fi folosită cu succes în orele de istorie medie și modernă.

Ea mai este, totodată, o admirabilă probă de patriotism, de atașament profund pentru valorile naționale românești, de simpatie și admirație pentru eforturile și jertfele depuse de românii din Transilvania în lupta lor continuă pentru libertate și afirmare culturală, religioasă, socială și politică pe un teritoriu pe care au trăit neconținut, dar pe care au fost considerați tolerați de națiuni străine, venite aici mult mai târziu. Te impresionează revolta îndreptățită cu care sunt prezentate încercările prin care patriciatul săsesc și nobilimea maghiară au ținut deoparte, fără drepturi și șanse de afirmare, națiunea română din teama ca aceasta să nu-și valorifice superioritatea numerică și dreptul ce-l avea din statutul de autohtonie în acest spațiu, în detrimentul privilegiilor pe care ei singuri și le acordaseră. Privilegiile comerciale acordate de regii maghiari sașilor brașoveni, împiedicarea românilor de a intra în breslele meșteșugărești, interdicțiile la stabilirea în orașe, iobagizarea românilor ca alternativă la catolicizarea căreia li s-au opus din toate puterile, exclusivitatea patriciatului săsesc asupra culturii, școlii, artelor, gradului de civilizație, iată doar câteva dintre exemplele care se pot da în susținerea ideii de mai sus.

Fără îndoială, cele trei volume ale lucrării „Brașovul și Marea Unire” constituie o lectură necesară pentru oricine dorește să înțeleagă complicata existență a românilor în acest spațiu transilvan. Cu toate acestea, ei au avut o contribuție atât de importantă la evoluția demersului național, ceea ce conferă Brașovului vocație națională, înălțare și un statut special în lupta națională!

Evidențierea acestor calități este admirabil susținută de domnul prof. univ. dr. Ioan Vlad în lucrarea domniei sale, o lucrare monumentală, așa cum am mai spus și înainte, care se înscrie cu cinstă în tradiția istoriografică brașoveană, în rândul marilor cărți de istorie ale Brașovului, realizate la momente aniversare. Autorul ei face cinstă actualei generații de istorici brașoveni, căpătându-și un loc de onoare alături de nume de prestigiu ca Andrei Bârseanu, Ion Colan, O. Șuluțiu, Ion Podea, I. Lupaș, autori la rândul lor al unor extrem de valoroase cărți despre trecutul Brașovului.

Horia Bârsan

RECENZIE

O CRONICĂ A EȘECURILOR
de Mircea MOT

Pentru un Jean Paul Sartre istoria unei vieți este de fapt istoria unui eșec. Sau, după cum o spune filosoful francez, pre limba lui după părinți, în celebra sa lucrare *L'Être et le Néant*: „L'histoire d'une vie, quelle qu'elle soit, est l'histoire d'une échec”.

Despre eșcuri s-a cam vorbit și s-a scris destul în ultima vreme, cineva chiar a comis acum câțiva ani o istorie a eșcurilor din literatura română între „eșcurile” consemnate figurând, alături de romanul sadovenian de tristă amintire, *Mitrea Cocor*, pe care, după unii, nu l-ar fi scris maestrul, *Thalassa* lui Macedonski, *Cartea nunții*, romanul lui Călinescu, *Huliganii* lui Mircea Eliade sau romanul *Racul* al lui Ivasiuc, care, dacă nu sunt capodopere, nici chiar eșcuri nu par.

Cuvintele existențialistului francez mi-au venit în minte citind zilele acestea cartea profesorului, romancierului și eseistului brașovean Nicolae Munteanu, *Cronica Eșecului*, apărută în condiții grafice deosebite la Editura Libris Editorial. Firește, autorul are o cu totul altă înțelegere a eșecului, pe care îl decupează atent și-l transcrie cu luciditatea și sensibilitatea unui om de cultură, care își asumă la modul responsabil condiția de cronicar al unui prezent marcat de superficialitate.

Textul este precedat de două dedicații, ce se cuvin menționate. Prima, Dedicatie I, este luată din Nicolae Filimon: „Domnilor Ciocoi! (...) Vouă, dar, străluciți luceferi ai viciilor... Vouă, care sînteți putrejunea și mucegaiul care sapă din temelii și răstoarnă împărățiile și domniile; vouă care ați furat cu sfașul din funcțiunile cele mici și cu miile de galbeni din cele mari, dedic această slabă și neînsemnată scriere. Citiți-o cu băgare de seamă, Domnii mei, și oricîte hoții îmi vor fi scăpat din vedere, însemnați-le pe un catastif și mi le trimiteți ca să le adaug la a doua edițiune.” (*Ciocoi vechi și noi sau ce naște din pisică șoareci mîncîncă* – Nicolae Filimon).

Iat-o și pe a doua, Dedicatie II: „Politicienilor corupți din toate țările și din toate timpurile, dar nu de la noi și nu din timpul nostru!”

Abordând problema/eșecul comunicării, autorul acceptă ideea că a existat în toate timpurile o comunicare deficitară „șocul în comunicare e la orice nivel din timpuri ancestrale: între copii și părinți, între bogați și săraci, între guvernanti și demonștranti, putere și opoziție, între parlamentari și alegători, surdo-muți și orbi. S-a acutizat în contemporaneitate prin particularizări: între șfoerii de Logan și mahării din jeepuri, între pensionarii normali și cei cu pensii speciale, între intelectualii ce-l citesc pe Andrei Pleș și cei care-l ascultă pe Mircea Badea, între TVR 2 și Antena 3, între alegătorul orb care vede și Strigă că s-a scumpit benzina și parlamentarul penal și surd care spune căa revenit la prețul din guvernarea precedentă etcaetera”. Nicolae Munteanu reușește să ofere un exemplu de comunicare monstruoasă de care se detașază evident, temperându-și atitudinea ironică, dar și stăpînindu-ș profunda tristețe: „pentru a nu cădea victimă infracțiunilor de *skimming*, Poliția face mai multe recomandări atunci când vrei să scoți bani de la bancomat. Apoi mergi la un salon *beauty* pentru propriul tău *glamour*. Începi cu un *peeling* și continui cu un *percing* și un *tattoo* ca să nu te mai recunoască nici tac-tu. Dacă ai buzele asimetrice, folosește *glossurile* roz-pal, ori un *blush* pe diagonală. Totul face parte din *outfiturile* și *mofturile* care te fac să arăți supersexy. Și nu care cumva să uiți că se poartă pantalonii *skinny* și puloverele asemănătoare *panchourilor*. *Must have-ul* ținutei *trandy* cînd te simți VIP (viaipi), chiar dacă te duci să faci pipi. *Fuck-me!*”.

Autorul nu rămîne la acest nivel al constatărilor, ci deschide perspective deosebit de profunde, care-i conferă eseului său o condiție cu totul aparte. Eșcul comunicării, bunăoară este subliniat de autor ca o consecință a unei anumite atitudini față de real și a unui anumit mod de a-l înțelege. „Eșcul comunicării – scrie autorul – e datorat unei introvertiri în ireal. Se discută virtual spate-n spate, se eșuează real față-n față”.

În eseu *Eșcul reformei educaționale*, Nicolae Munteanu ne ia de departe, cu plăcerea omului de cultură căruia un anumit model îi asigură confortul intelectual necesar: „În secolul de aur al lui Pericle, în Grecia Antică, în grădinile bogatului și filantropului Akademos, s-au pus probabil bazele ideii de educație sistematică. Prin discuții peripatetice, cei tineri dialogau cu cei mai în vîrstă și mai înțelepți. *Dialogurile* lui Platon sînt produsul benefic al acestei educații din urmă cu aproximativ 2500 de ani. Întreaga umanitate a avut de cîștigat de pe urma unor discuții libere în timpul plimbărilor prin grădinile lui Akademos.

Nu numai prin concepțiile filozofice elaborate, ci prin ideea de a înființa ulterior liceul și academia ca instituții”.

Multe pagini ale eseului par schițe pregătite de prozator pentru o carte de ficțiune: „despre condițiile de trai ale pacienților, trageți singuri concluziile: geamuri de lemn, vechi ca și clădirea însăși, care nu se deschid, bătute în cuie pentru a nu fi curenți. Pereți vopsiți în ulei, verde, ca să se sorteze cu lemnul scorjit de la ferestre. Era moda Comunistă după care unii sînt nostalgici. Paturi din fier, cîndva vopsite în alb, acum pictate cu pete de rugină. Pe jos beton tocit, cîndva un fel de mozaic. La parter stau bărbați, vreo 50 de paturi. Au la dispoziție doar două grupuri sanitare, cîndva or fi fost patru, dar două cabine sînt acum folosite ca dependință de femeile de serviciu. Să nu credeți că n-ar fi suficient. Nu vă imaginați că datorită bolilor, pacienții pot fi constipați isau, dimpotrivă să aibă diaree. Nu e adevărat, așa ceva e doar în comediiile gen *Tăntălău* și *Gogomanul*. Și chiar dacă ar fi așa, se aplică principiul primul venit, primul servit. Ceilalți, la coadă, să-și facă programare...”

Lucid ca un profesor de matematică (dar Nicolae Munteanu este profesor de limba și literatura română), autorul enumeră vreo opt surse ale eșecului educativ românesc, de care nu poți să nu ții seama, începînd cu ministerul, continuînd cu reformele superficiale sau lipsa motivației, dar și a unor modele autentice pe care orice societate civilizată trebuie să le ofere. O face de fiecare dată insistînd asupra cauzelor eșecului din domeniul abordat, conștient totuși că gestul său are în el ceva donquijotesco, iar glasul îi răsună singuratic în pustiu al indiferenței din jur. Și nici măcar eco-ul nu-i răpunde! Poate tocmai de aceea, dincolo de perspectivele și tonalitățile diferite din care este abordată realitatea, impresia puternică este de monolog ca atitudine a unui singuratic ce nu și-a pierdut pe deplin optimismul. Și tot ca un dascăl, Nicolae Munteanu dă exemple, poate cine trebuie să priceapă va pricepe totuși până la urmă „pentru înțelegerea logică a fenomenului, prin extensie, să zicem vrem să construim un pod.

Vine inginerul (specialistul) și ne recomandă după calcule o anumită structură. Vine apoi o comisie de nespecialiști (profesori de română, muzicieni de valoare și istorici renumiți) care recomandă altă structură de rezistență, după ureche. Demo-

cratic, majoritatea decide. După care cîntă ca la grădiniță.: «Podul de piatră s-a dărîmat/ A venit apa și l-a luat» Dar nu Contează pentru că noi, «Vom face altul pe rîu în jos...» Altul mai trainic și mai fișos”.

Concluzia gravă a eseului este că „nimic nu este întâmplător”, care sugerează o anumită transparență a textului, punctată de un final ușor didactic, în tonalitatea dascălului din vremuri vechi și așezate, dar plin de sugestii: „In ciuda eforturilor susținute ale politicianilor de a provoca un eșec al șolii românești, nu se va reuși. Mereu o sămîntă bună anonimă, un domn Trandafir, un Aron Pumnul sau un Zaharia Herdelea, va face să încolțească din pasiune în sufletul elevului respectul față de educație. Chiar dacă în viață va cîștiga d-l Goe”.

Celelalte eseuri ale volumului (*Eșecul reformei ortografice, Eșecul reformei sanitare, Eșecul democrației originale, Eșecul sistemului juridic, Eșecul republicii capitaliste, Eșecul demografic, Eșecul familiei* etc.) întăresc ideea că nu ne aflăm în fața cărții unui sociolog sau politolog, ci a unui intelectual atent, capabil să citească „textul” realității imediate și să decupeze din acest text secvențe care pot spune mai mult decât comentariul în sine. Mai mult, el își exprimă uneori opiniile și atitudinea căt

se poate de simplu, uneori exclamativ de-a dreptul, chiar inocent adeseori: „Cum zice tot baba Vanga, cu natura nu te pui. Că dacă te întrezii, apare o cometă, un meteorit, un asteroid ceva, și te pleznește obraznic. Nici Superman, Spiderman sau Bruce Willis nu te mai poate scăpa. Nu ești greu de ucis de natura dezlănțuită. Natura se întoarce împotriva omului numai după ce oamenii își bat joc de ea. Natura nu o ia razna de capul ei, ea preferă echilibrul și se autoregenerează învingînd în final, dar îi trebuie mii sau milioane de ani”. Sau: „sintagma *menage a trois* vă e familiară sau familială? E un fel (ne)oficial de a-ți împărți soția cu amantul sau soțul cu amanta. Nu se face menaj, se face sex în trei. Dacă nu vrei, apelează la ultimul răcnet în materie de familie numit *swing-ers*. E o totală lipsă de prejudecăți, fiindcă familii sau cupluri se reunesc și socializează numai sexual, schimbînd partenerii de curiozitate și pe săturate. Modelul o fi cel animalic, unde, liber consimțit, o cățea dornică adună o haită spornică”.

Prozatorul, eseistul și profesorul deosebit de riguros care este Nicolae Munteanu se întîlnesc la modul fericit în acest volum care se citește cu plăcere. Și, aș adăuga, cu folos!

(recenzie apărută în revista „Mișcarea literară” nr 1 / 2018)

SERATĂ EMINESCIANĂ

Motto: „Într-o lume relativă, mai avem un nume sfânt
Eminescu-i România, tăinuită în cuvînt”

“R ecitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.” spunea cu mult timp în urmă Mircea Eliade, luând drumul pribegiei. Dincolo de barierele geopolitice care au brăzdat de secole scoarța pămîntului, umanitatea este conturată mai cu seamă prin frontierele spirituale ale oricărui popor, definite de valorile, cultura și patrimoniul acestuia. Acestea reprezintă idealuri comune care ne leagă tot timpul de identitatea noastră.

Un liant important în acest sens pentru noi este însuși Luceafărul poeziei românești. Personalitatea marelui nostru poet a ajuns să se confunde de cele mai multe ori cu neamul nostru. Când spunem Eminescu, spunem România.

Importanta moștenire pe care Mihai Eminescu ne-a lăsat-o acum mai bine un secol nu a fost uitată nici de membrii asociației “Izvorul” care au organizat evenimentul “Săcelele cîntă Eminescu” în cea de-a II-a ediție. Și în acest an, foisorul pizzeriei “Bella” de la Hotar a fost neîncăpător. Persoane de toate vîrstele, atât din Săcelele cîntă și din Brașov, l-au sărbătorit prin muzică și versuri, pe cel care este considerat Luceafărul poeziei românești.

În cadrul evenimentului, versurile lui Eminescu, îmbrăcate în acorduri de chitară, ne-au adus în mijlocul codrului des, la malul lacului sau pe lângă plopii fără soț, unde, pentru cîteva momente, l-am cunoscut pe marele poet. Surpriza acestui eveniment a constat într-un memorabil moment de recitare realizat de doamna profesor Emilia Stoian care, împreună cu Alina Iordachie și Ștefan-Radu Moraru, au dat un strop de culoare acelei seri.

În cea de-a II-a parte a evenimentului, tinerii interpreți au renăscut un fior din atmosfera vremurilor în care pionierii folkului românesc umpleau stadioanele sub egida Cenaclului Flacăra. Până tîrziu, spre miezul nopții, foisorul a răsunat în ritmul melodiilor celor de la Pasărea Colibri, Phoenix, Vasile Șeicaru și mulți alți grei ai muzicii folk românești.

Seara s-a terminat repede, iar toți cei prezeți ne-am lăsat cu greu purtați fiecare spre casele lor. Succesul sport, comparativ cu ediția precedentă, ne dă curaj de a continua acest eveniment care sperăm ca, în timp, să devină tradiție.

Ștefan Radu Moraru

• Actualitate

SINTILIA 2018 - O “SĂRBĂTOARE A TUTUROR SĂCELENILOR”

Sărbătoarea Sintiliei a fost și în acest an o “sărbătoare a tuturor săcelenilor”, gândită și organizată cu migală și pricepere în acest scop de Primăria Săcele, Consiliul Local și toți cei direct implicați. Au fost patru zile de manifestări culturale pentru toate gusturile și pretențiile, care au reunit numeroși participanți de toate vîrstele, atrași de varietatea momentelor pregătite și de calitatea acestora.

Ne vom opri în acest material asupra evenimentelor care au avut loc în după-amiaza zilei de Sfîntul Ilie, vineri 20 iulie, pentru că, din punctul de vedere al revistei noastre, acestea au constituit momentul central, de conexiune cu tradițiile și istoricul acestei vechi sărbători mocănești. De altfel, ziua de vineri a avut toate trăsăturile unei adevărate “Zile

a Culturii la Săcele”.

Așadar, să începem cu începutul acelei zile de sărbătoare. La ora 13, Centrul Multicultural și Educațional Săcele a găzduit lansarea cărții “La (ne)uitarea privirilor din jur-Note și impresii de călătorie la vorbitorii de limbă română din țările limitrofe României (1967-2017)”, cea de a patra carte scrisă de domnul profesor Liviu Dârjan, una dintre personalitățile culturale ale Săcelelei de astăzi. Manifestarea s-a bucurat de participarea a numeroși săceleni, dornici să fie martori la un moment de seamă pentru viața culturală din localitatea lor.

În deschiderea evenimentului a luat cuvîntul părintele Raul Șerban, președintele Despărțămîntului ASTRA- “Frații

Popeea” din localitate, sub al cărui patronaj s-a desfășurat lansarea. Părintele și-a manifestat onoarea de a fi alături de autor în acele momente speciale în care a fost prezentată săcelenilor o lucrare care se constituie într-o mărturie peste timp a 51 de ani de activitate. Au fost vizite la frații români din afara granițelor țării și au fost consemnate întâmplări petrecute cu acele prilejuri, au fost prezentați oameni și destine. Este o carte ce trebuie citită pentru că autorul a pus în ea suflet și dragoste, transformând-o într-un adevărat apel scris pentru unitatea românilor de pretutindeni.

Doamna profesor Viorica Popescu, astrist brașovean, a calificat cartea ca fiind una specială, scrisă de un autor special, cunoscut și apreciat de multă lume. După părerea dânzei, chiar titlul este unul ales cu multă atenție și înțelepciune, la fel ca și motto-ul inspirat și sugestiv. Este vorba despre impresiile de călătorie rămase după 19 vizite făcute personal de autor la românii din cele patru ținuturi din jurul țării, unde se vorbește românește. Sunt vizite făcute la comunități din orașe, dar mai ales din sate și surprinde modul în care aceste comunități se raportează la țara de care se consideră legate, atât prin origine cât și prin limbă și tradiții. Cartea domnului Dârjan nu este numai o carte de note de călătorie, este în același timp o lucrare eseistică, memorialistică, politică, socială, dar și didactică și educativă.

În continuare, a luat cuvântul autorul care a mulțumit asistenței pentru prezența la cea de a patra lansare de carte pe care a făcut-o, o lansare simbolică, în deschiderea unei mari sărbători săcelene, Sintilia. Cartea este totodată un omagiu adus Centenarului Marii Uniri, eveniment înălțător pentru românii de pretutindeni. Mulțumește, de asemenea, Consiliului Local și Primăriei pentru sprijinul acordat la apariția cărții prin aprobarea unui proiect cultural inițiat de ASTRA săceleană.

Domnul profesor Dârjan a recunoscut că este o lucrare atipică, o acumulare de note și impresii de călătorie adunate în 51 de ani, cu prilejul vizitelor pe care le-a făcut, împreună cu familia sau ca președinte al despărțământului ASTRA săcelean, la românii din Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Serbia și Bulgaria. Au fost tot atâtea prilejuri de bucurie, de împlinire spirituală, dar și de acte culturale de suflet, concretizate în numeroase donații de carte românească pentru bibliotecile din satele românești pe care le-a vizitat. Devin personaje ale cărții nu numai oamenii frumoși întâlniți în călătorii, dar și tovarășii de drum, aștriști săceleni și brașoveni, mulți dintre ei prezenți la evenimentul de la Centrul Multicultural Săcele.

Cartea a fost lansată și cu o săptămână înainte, cu oca-

zia Târgului de carte din Brașov, dar lansarea făcută cu prilejul Sintiliei a fost una de suflet, destinată săcelenilor în mijlocul cărora autorul a trăit și a activat în domeniul învățământului și în cel cultural.

Beneficiind de ajutorul Ministerului Românilor de Pretutindeni, cartea va fi lansată și peste hotare, în ținuturile locuite de românii de peste hotare, prilejuri cu care vor fi prezente și ansambluri folclorice valoroase din zona Brașovului.

A urmat o festivitate specială, în cadrul căreia au fost răsplătiți cu diplome de onoare mulți săceleni cu un aport deosebit la păstrarea graiului românesc, după cum a specificat domnul profesor Liviu Dârjan.

Evenimentul s-a încheiat cu un splendid program artistic susținut de ansamblul coral “Junii Cetății”, din Rupea, în cadrul căruia asistența a fost încântată cu minunate versuri și cântece patriotice românești.

Al doilea moment cultural al zilei a fost dezvelirea bustului eminentului economist și om politic săcelean - George Moroianu, monument ridicat în apropierea liceului care îi poartă numele. Și aici au fost prezenți numeroși săceleni, de toate vârstele, care au ținut să cinstească astfel memoria unuia dintre cei mai reprezentativi intelectuali de la sfârșitul secolului XIX și prima jumătate a secolului XX.

Manifestarea a fost deschisă de acordurile Imnului de Stat, intonat de aceiași fermecători componenți ai grupului vocal “Junii Cetății”, din Rupea, după care domnul primar Virgil Popa, împreună cu alte oficialități săcelene, au dezvelit bustul din bronz al lui George Moroianu. A urmat o slujbă religioasă în care preoți de la bisericile din Săcele au sfințit monumentul.

În cuvântarea sa, domnul primar a prezentat câteva date despre viața și activitatea lui George Moroianu, insistând asupra importanței sale în galeria de mari oameni de cultură născuți pe aceste meleaguri.

Domnul profesor Gheorghe Munteanu, directorul liceului care poartă numele celui sărbătorit, a prezentat un documentat material despre George Moroianu, pe care vi-l prezentăm mai jos:

Stimate domnule Primar, stimați invitați.

Dați-mi voie ca, în numele elevilor și cadrelor didactice din școala care poartă numele marelui patriot George Moroianu, de la a cărui naștere se împlinesc, la 22 iulie, 148 de ani, să vă mulțumesc pentru darul pe care, prin acest bust, îl faceți școlii noastre și orașului nostru.

Datori suntem ca, nu doar în anul aniversării Centenarului Marii Uniri, să ne aducem aminte de înaintașii noștri care au pus piatra de temelie la unitatea noastră statală, iar George Moroianu este, din acest punct de vedere, un exemplu demn de a fi scris în Cartea de Aur a istoriei noastre contemporane. Contribuția sa la realizarea României Mari a fost sintetizată de marele ziarist englez Wickham Steed în prefața lucrării *“Luptele românilor transilvăneni pentru libertate și opinia europeană”*, apărută la Paris, în 1933, într-o frază memorabilă: *“Activitatea pe care a desfășurat-o G. Moroianu în Franța, în Belgia și în Anglia pentru a-i face pe oamenii de stat și publicul european să înțeleagă situația compatrioților săi, a fost demnă de un apostol.”* Asemenea unui apostol, încă din studenție, George Moroianu s-a angajat în acțiunea de a face cunoscute lumii aspirațiile juste ale poporului nostru ca președinte al secției din Anvers, apoi al celei din Paris a Ligii Culturale a tuturor românilor, ca și colaborator al unor prestigioase ziare franceze, belgiene, italiene sau englezești, ca diplomat, în calitate de atașat comercial al României în Germania, Austro-Ungaria, Elveția, Italia și Rusia, apoi colaborator al Ministerului de propagandă de la Londra (în timpul Primului Război Mondial), ca membru al Comitetului Unității Naționale din Paris și apoi în calitate de Consilier tehnic al delegației române pentru Conferința de Pace de la Paris (1918-1920).

După Marea Unire a fost secretar de stat pentru afaceri externe pe lângă președinția Consiliului Dirigent, iar, din 1921 până în 1938, a fost profesor de economie al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj și rector al acestei instituții din 1929 până în 1936.

El și-a slujit poporul și Țara, indiferent de poziția socială în care s-a aflat, a fost un săcelean care și-a iubit din toată ființa meleagurile natale, căroră le-a închinat o carte memorabilă - *“Chipuri din Săcele”* - premiată de Academia Română în 1938, scriind cu o mare încărcătură emoțională pagini nepieritoare despre oamenii acestor locuri, de la preoți și învățători și alți intelectuali de marcă, până la oamenii simpli, mocani și maghiari deopotrivă, și despre legăturile firești, omenești dintre cele două comunități.

La dezvelirea bustului maestrului școlii noastre, noi facem legământ că, așa cum o arată rezultatele bune și foarte bune din ultimii ani, Liceul “George Moroianu” să ajungă, prin absolvenții lui, tot atât de cunoscut ca și marele patriot. Ne obligă istoria de peste 60 de ani de la înființarea acestei școli, cât și numele pe care îl poartă și în fața căruia ne plecăm cu smerenie în semn de recunoștință. Iar, peste ani și ani, la următorul Centenar, urmașii noștri vor consemna faptul că nu doar opera lui ci și școala care-i poartă numele

îl fac nemuritor.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Surpriza evenimentului a fost prezența domnului Tudoran, urmaș al marelui intelectual George Moroianu. În cuvântul său, oaspetele a vorbit despre familiile Moroianu și Gologan, prezentând date inedite despre viața ilustrului săcelean. S-a pomenit, de asemenea, despre corespondența pierdută a lui George Moroianu, din care cercetătorii contemporani ar fi putut extrage numeroase date noi referitoare la contribuția pe care acesta a adus-o la realizarea Marii Uniri de la 1918 și la consolidarea României Mari.

Și în finalul acestui moment festiv, membrii grupului vocal “Junii Cetății” din Rupea ne-au încântat cu câteva piese corale de excepție.

“Ziua Culturii Săcelene” din data de 20 iulie 2018 s-a încheiat într-un mod fericit cu simpozionul organizat lângă troița de la biserica “Sfinții Arhangheli”, un loc cu o puternică încărcătură istorică și emoțională pentru urmașii mocanilor săceleni. În fața unei audiențe numeroase, părintele Raul Șerban, președintele despărțământului ASTRA - “Frații Pop-eea”, a vorbit despre unul dintre cei mai reprezentativi fii ai parohiei sale și un intelectual de frunte al Săceleului - prof. univ. dr. Gheorghe Dragoș. Alocuțiunea părintelui s-a bazat pe jurnalul lui Gheorghe Dragoș și a evocat anii tinereții sale, mai exact perioada în care stegarul Gheorghe Dragoș s-a implicat în organizarea gărzilor naționale române din satele săcelene, pregătind astfel terenul și aici, la Săcele, pentru marele eveniment ce avea să se petreacă la 1 Decembrie la Alba-Iulia. Finalul alocuțiunii a fost dedicat recitării unei poezii, necunoscută până în prezent, pe care Gheorghe Dragoș a dedicat-o Marii Uniri.

Cea de a doua lucrare prezentată în cadrul simpozionului a aparținut domnului Dumitru Voinea, președinte de onoare al asociației “Izvorul”, și a fost dedicată vieții și activității fraților gemeni Alexandru și Ion Lapedatu, alți doi mari săceleni cu contribuții importante la realizarea Unirii de la 1918 și la edificarea statului român modern. Vă prezentăm în continuare alocuțiunea domnului Dumitru Voinea:

Onorată asistență,

Suntem în zilele Centenarului Marii Uniri de la 1918, în care în toată țara se fac referiri istorice despre lupta românilor pentru împlinirea visului lor dintodeauna: unirea în hotarele aceleiași țări.

Astăzi, 20 iulie, ziua Sfântului Prooroc Ilie, protectorul mocanilor și al turmelor lor, ne amintim de Sintilia de altădată și de oamenii locurilor noastre, de purtătorii de torțe, de făclierii neamului, care au muncit din greu, în cadrul mișcării de emancipare națională, de generația Marii Uniri în care s-au înscris și doi săceleni de renume: frații gemeni Alexandru și Ion Lapedatu. Ei sunt fiii profesorului Ioan Lapedatu, primul intelectual român ardelean cu doctorat în străinătate, devenit cu timpul adept al luptei naționale pusă sub deviza: Libertate, Egalitate, Fraternitate.

În apelul său la unire, Ioan Lapedatu-tatăl afirma cu tărie necesitatea depășirii neînțelegerilor și diversivunilor, întrebându-se retoric: *“Ce blestem, ce grea magie, ce pedeapsă, ce mărire / Ne-au ajuns români pe noi? De trăim în dezbinare când necazul e mai mare și gemem de nevoi?”* În anul 1871 s-a căsătorit cu fiica preotului din Satulung, Eremia Verzea, cu Victoria, rămânând însă văduv patru ani mai târziu, când s-a recăsătorit cu Amalia Circă din Cernatu. Din această ultimă căsătorie, la 14 septembrie 1876, într-o casă de pe strada

Orfanilor de lângă poarta Cetății Brașovului, s-au născut gemenii Alexandru și Ion Lapedatu. Din cauza greutăților, după moartea timpurie a tatălui, mama și cei doi copii s-au mutat la Săcele.

Rămași orfani la vârsta de nici doi ani, frații Lapedatu au fost crescuți de mamă, ajutată de bunicii din Săcele și din Glâmbocă. Copiii s-au făcut repede remarcăți la învățătură, fiind sprijiniți de Societatea Transilvană și de Fundația Gojdu. Alexandru a ales să urmeze istoria, iar Ioan economia. Ambii și-au început carierele profesionale în mod promițător, servind interesele naționale și participând direct la marile evenimente care au făcut posibilă Unirea de la 1918.

Istoricul s-a făcut remarcat prin publicarea de studii interesante legate de evoluția țărilor române, economistul s-a impus prin studii asupra sistemului bancar. În timpul primului război, Alexandru a îngrijit colecțiile Comisiunii Monumentelor Istorice și a răspuns de "punerea la adăpost" a unei părți din tezaurul României în Rusia, Ion a protejat băncile românești din Ardeal, salvându-le interesele.

După încheierea războiului, au fost desemnați ca experți la tratativele de pace și la îndeplinirea consecințelor acestora.

În timp, Alexandru a devenit membru al Academiei Române și președinte al acesteia, iar Ion secretar general al Resortului Finanțe din Consiliul Dirigent, iar din 1919, au fost aleși parlamentari. Există în istoria Academiei Române cazul unic a doi mari intelectuali, frații gemeni Lapedatu, născuți în septembrie 1876 în părțile Săceleului, deveniți membri ai prestigiosului for, unul în domeniul istorie, celalalt în sfera economiei. Pentru meritele lor li s-au oferit catedre universitare la Cluj și, totodată, demnități în statul românesc mărit, fiind numiți miniștri. Alexandru a fost, începând cu 1923, de patru ori ministru la Culte și Arte, iar Ion la Finanțe, apoi la conducerea Băncii Naționale. Alexandru a ocupat și funcția de Președinte al Senatului, fiind senator de drept.

Patriot luminat și cercetător avizat, Alexandru Lapedatu rămâne în memoria posterității cu publicarea de documente din arhiva brașoveană, cu evocarea unor vechi monumente muntene și moldovene și cu discursul său de recepție în Academia Română, din 1923, dedicat istoriografiei ardeleni, din care reținem: "Istoria, câtă s-a scris, era armă de luptă împotriva morții naționale, amenințătoare, era pârgă de înălțare a conștiinței neamului, cotropit de străinii năvălitori pe pământul nostru strămoșesc, acolo ani lungi și grei au trăit ai noștri numai în puterea amintirilor înscrise, în puterea credinței și conștiinței, în dreptul lor etern de stăpânire pe pământurile moștenite. Lucrarea și intensificarea culturii naționale este întâiul mijloc care poate da caracterul de eternitate unității neamului unit."

În anul 1936, la împlinirea a 60 de ani, Brașovul i-a omagiat în mod deosebit la Liceul "Andrei Șaguna" și la Casina Română, la fel în Cluj și în Capitală li s-au dedicat serbări speciale și un impunător volum omagial. Li s-au adus onoruri, laude, fiind consemnați printre fruntașii care au contribuit la dezvoltarea României interbelice.

Amândoi frații s-au remarcat și printr-o importantă activitate scriitoricească în domeniile științifice în care au activat și amândoi au fost, fără îndoială, două mari personalități datorite de Transilvania națiunii române.

La sărbătoarea noastră de astăzi, noi, descendenții lor, avem satisfacția să constatăm că opera lor se bucură de tot mai multe aprecieri. Ei fac parte din generația de intelec-

tuali români ardeleni care au trăit, au făurit și apărât Unirea cea Mare, partea finală a celui mai energic act al națiunii noastre, început la 1859 și desăvârșit la 1918. Acești intelectuali au avut o statură morală impresionantă, s-au simțit mereu responsabili pentru acea oră astrală a românilor; au trăit o viață care, deși pentru majoritatea lor s-a sfârșit în condiții tragice, a fost plină de lumina idealului împlinit.

Din păcate, generația fraților Lapedatu a pierdut lupta vremelnică cu noul regim instaurat după război, care a privit-o ca pe o "piedică" în calea lui și a luat măsuri radicale împotriva liderilor ei. Ca o cruntă nedreptate a sorții ei au devenit, peste noapte, din eroi inamicii poporului pe care l-au slujit cu devotament, cauza relexelor din societatea la al cărei progres au lucrat, fiind catalogați ca "antidemocrați, antisovietici, șovini, naționaliști, slugi ale burghezo-moșierimii". Frații Lapedatu au fost siliți să plece din rândul membrilor Academiei, denigrați și înlăturați, alături de alți academicieni "vechi", după niște criterii străine spiritului academic. Lovitura pentru cei doi frați a fost dată în noaptea de 5 spre 6 mai 1950, când Alexandru a fost arestat în lotul demnitarilor și întemnițat la Sighet. Aici și-a sfârșit zilele la 30 august același an, de ziua sa onomastică.

Arestarea lui Alexandru și măsurile restrictive pe seama sa au făcut ca și Ion să se stingă din viață la 24 martie 1951.

Bunurile fraților Lapedatu au fost confiscate și peste ei s-a așternut o blestemată uitare. Părea că Dumnezeu și-a ridicat mâna protectoare de pe oamenii buni, lăsând răul să învingă.

Născuți români și crescuți într-un imperiu ce nu era al lor, au năzuit, aidoma părinților lor, să se îplinească într-o Românie a tuturor românilor. Au visat la aceasta, au lucrat fără preget pentru realizarea ei și, călăuziți de credința în Lege, Respect și Statornicie au pus bazele dezvoltării și consolidării ei.

Manifestările celei de a doua zile a Sintiliei s-au încheiat cu intonarea de către cei prezenți a două cântece dragi urmașilor mocanilor săceleni: "Ciobănaș cu 300 de oi" și "Transilvanie frumoasă", dar și cu degustarea tradiționalelor plăcinte mocănești, prilej de discuții amicale între vechi și dragi cunoștințe.

A fost o zi minunată, care a reușit să strângă laolaltă tineri și vârstnici fii ai Săcelelor, uniți prin dragostea față de trecutul acestor minunate plaiuri, mândri de înaintașii lor și încrezători în viitorul frumos al așezării lor.

Și pentru că ediția din acest an a Sintiliei a fost una foarte reușită și apreciată de cei care au urmărit evenimentul, îi felicităm din inimă pe organizatori și ne facem o datorie din a prezenta, pe scurt, programul celorlalte zile ale sărbătorii:

- joi, 19 iulie, a fost ziua dedicată sportului prin organizarea unui campionat de fotbal, cu titlul "Mondialul Săcelenilor"

- sâmbătă, 21 iulie, s-au desfășurat concerte pop, rock și folk, având drept cap de afiș concertul legendarei trupe "Compact" și culminând cu un frumos spectacol de lasere.

- duminică, 22 iulie, a fost ziua dedicată spectacolelor de muzică populară susținute de formații locale și din Țara Bârsei, existând și de această dată un cap de afiș în recitalul interpretei Matilda Pascal Cojocărița. Întreaga sărbătoare s-a încheiat cu un frumos foc de artificii.

Horia Bârsan

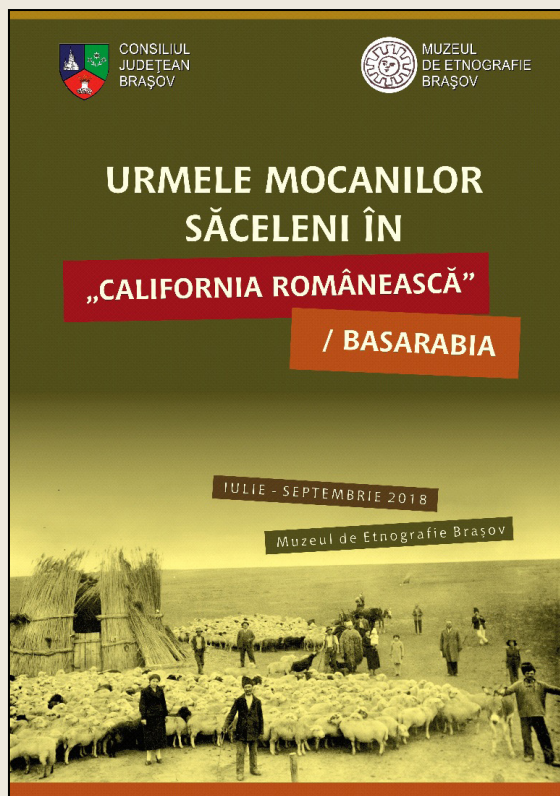
VERNISAJUL EXPOZIȚIEI URMELE MOCANILOR SĂCELENI ÎN "CALIFORNIA ROMÂNEASCĂ" / BASARABIA

Muzeul de Etnografie Brașov a găzduit în data de 8 august 2018 vernisajul expoziției URMELE MOCANILOR SĂCELENI ÎN "CALIFORNIA ROMÂNEASCĂ" / BASARABIA. La eveniment au participat circa 50 de persoane, o bună parte dintre cei prezenți fiind săceleni. Expoziția aduce în atenția publicului viața mocanilor săceleni, organizarea familiilor acestora, dar mai ales organizarea stânelor și pribegia turmelor de oi, marcate de înfruntarea elementelor potrivnice ale naturii și a necunoscutului.

În deschiderea vernisajului, d-na muzeograf șef de serviciu dr. ALINA MANDAI a făcut o expunere referitoare la importanța pe care o are pentru fiecare dintre noi cunoașterea modului de viață, a preocupărilor și a tradițiilor înaintașilor. În continuare, Președintele de onoare al Asociației IZVORUL – Săcele, dl. DUMITRU VOINEA a prezentat viața mocanilor săceleni din trecut, oferind multe detalii interesante și demonstrând o cunoaștere profundă a acestei comunități. Cei prezenți au avut astfel ocazia să afle despre modul în care mocanii pendulau cu turmele de oi în transhumanța sezonieră.

Primăvara, în preajma sărbătorii Sfântului Gheorghe, mocanii reveneau din locurile unde iernaseră înspre munții din marginile Săcelelor. Cu acest prilej valorificau o parte dintre miei. Urcau apoi cu tărhatul la munte și-și organizau stâna cu toate ale ei. De muncit era din greu: pășunatul, mulsul, făcutul brânzeturilor și plasarea acestora reprezentau baza. Când sosea vremea tunsului, lâna era colectată în arari și trimisă către gospodăriile personale, unde soțiile, dar și copiii valorificau cu multă trudă și responsabilitate acest produs. Spălătul lânii, scărmanatul, torsul, realizarea stofelor în războaie de țesut erau activități în fiecare casă de mocani. Atât la munte, bărbații, cât și la casele personale, ceilalți membri ai familiei, nu pridideau de câte erau de făcut. În toiu verii, de Sfântul Ilie, mocanii coborau la sărbătoarea tradițională SÂNTILIA și se întâlneau cu fami-

liile fetelor pe care le pețeau. Era și un prilej de petrecere câmpenească cu multe obiceiuri specifice. La venirea toamnei, după înțărcațul oilor, turmele cu toate ale stânii încărcate în căruțe și pe samarul măgarilor coborau din munte. Trecând adeseori tot prin satul natal, luau drumurile lungi pentru iernat spre bălțile Dunării spre Dobrogea, spre Basarabia, unii ajungând și mai departe, până în Crimeea, chiar în Caucaz. În aceste locuri, înaintașii noștri, pe lângă truda lor cu turmele de oi, dar și de vite mari au ajuns să fie întemeietori de localități, ctitori de biserici și școli răspânditori de grai și cărți românești, dovedind din plin un caracter de oameni harnici, cinstiți și întreprinzători, cu dragoste de neam și credință. Expoziția de la Muzeul de Etnografie din Brașov este centrată pe câteva familii din Săcele: Voinea, Aldea, Circa, Șerban –

Mocanu, Tătaru, Beșleagă și Gologan, toți vestiți gospodari de frunte. Urmele lor au rămas până astăzi în memoria locuitorilor Basarabiei, pe cruci în cimitire, în înscrisuri, în nume de localități și străzi.

La finalul vernisajului a luat cuvântul d-na DOINA DÂMBOIANU, care a prezentat un interesant tablou genealogic al familiei sale pe ultimii 280 de ani. Această inițiativă poate constitui o sugestie importantă și pentru alte familii. După încheierea prezentărilor, participanților le-a fost oferită și desfătarea degustării unor brânzeturi preparate după rețete tradiționale de firma Cățean din Rotbav precum și a vestitelor plăcinte mocănești cu refrec.

Vizitarea acestei expoziții reprezintă un imperativ deoarece pentru identitatea noastră individuală și colectivă este important deopotrivă să ne definim idealurile și să ne cunoaștem rădăcinile. Cei care nu își cercetează trecutul și nu cultivă valorile comunităților din care provin sunt într-un fel orfani. Expoziția este deschisă până în prima decadă a lunii octombrie.

Traian Florea

CONSTANTIN TEȘILEANU – DISTINS ANTRENOR

Cuvinte emoționante, cuvinte frumoase despre devotament, seriozitate și recunoștință s-au rostit joi, 24.05.2018, în plenul Consiliului Local Săcele, atunci când au fost analizate atât adresele inițiate de *Clubul Sportiv Școlar Brașovia*, Asociația *Izvorul Săcele*, Asociația Culturală *Mocani Săceleni* cât și expunerea de motive a inițiatorilor, consilierii locali Gheorghe Băila și Nicoleta Teonia Voicescu, documente ce au stat la baza hotărârii prin care aleșii au votat acordarea titlului de „Cetățean de Onoare al Municipiului Săcele” domnului profesor-antrenor Constantin Teșileanu.

Un moment special dedicat înmânării Hotărârii Consiliului Local și a Diplomei profesorului-antrenor Constantin Teșileanu a avut loc vineri, 08.06.2018, la CSȘ Brașovia, odată cu aniversarea celor 50 de ani de existență ai Clubului, prezenți fiind pe lângă foști sau actuali sportivi și antrenori, reprezentanți ai Primăriei Săcele și ai Consiliului Local precum și numeroși prieteni dragi care, alături de ansamblul *Zestrea Săceleană*, au creat o atmosferă de autentică sărbătoare.

Antrenorul care a înțeles că poate face ca totul să se întâmple, artistul care a aplicat știința sportului pentru a produce o formă de artă demonstrată prin performanțe fizice s-a născut în anul 1950 într-o renumită familie de mocani din Satulungul Săcelului.

Crescând la poalele munților, a îndrăgit sportul și nu mare a fost mirarea tuturor când, după terminarea liceului la Săcele, în anul 1969, pașii i s-au îndreptat spre cariera sportivă.

Tânărul profesor de Educație Fizică și Sport, deși își făcea cu succes meseria la școala la care primise repartitie, era în permanență atras de practicarea schiului, sport cu care a cochetat din copilărie.

În anul 1977, an marcat de numărul crescut de sportivi săceleni la concursuri de „sărituri speciale”, profesorul Teșileanu, dornic de a intra în lumea competițiilor, decide să înceapă activitatea de antrenor la Clubul Școlar Sportiv Brașovia, secțiunea schi sărituri.

Bazându-se pe configurația reliefului, care asigură condiții adecvate practicării sporturilor de iarnă, dar și pe numărul mare de sportivi din Săcele, la insistențele domnului profesor se construiește în anul 1977 prima trambulină de 25m lângă Spitalul Orășenesc Săcele.

Realizările sportive, dar și numărul de sportivi din anii următori au dus la necesitatea dezvoltării bazei de antrenament deci cu mai multe trambuline, o sala de sport, vestiare și altele.

Prin calitatea sa de bun manager, profesorul Teșileanu a reușit să reunească antrenori de schi sărituri, părinți ai elevilor și sportivilor din cadrul secției de schi-sărituri, întreprinderi din Săcele și Brașov și, nu în ultimul rând, Primaria Săcele, în jurul unui mare obiectiv, acela de a dezvolta la Săcele o mare „Bază de antrenament” a secției de schi-sărituri. A explicat cu convingere tuturor că sportivul atinge o performanță superioară doar dacă dificultatea antrenamentului crește progresiv.

Anul 1984, când au început să se realizeze sub directă sa îndrumare, la capătul drumului forestier Valea Largă, sala de sport, în suprafață de 102 mp, vestiarele și cele 4 tram-

buline K 45m, K 35m, K15m, K8m, toate fiind acoperite cu material plastic, a fost anul care îi aduce și prima performanță prin prisma rezultatului obținut de sportivul Gabor Nagy, primul săritor român ce trece bariera celor 100 m, mai exact 103 m, pe trambulina din Borșa, Maramureș.

Simțind nevoia perfecționării continue, a participat la foarte multe cursuri de perfecționare atât în țară cât și în țări cu tradiție în acest domeniu, respectiv Austria, Polonia, Italia și Finlanda.

Realizările sportive și competențele de manager sportiv dovedite, înalta sa pregătire teoretică inovatoare în domeniul perfecționării performanțelor sportivilor la nivelul elitei l-au propulsat în calitatea de antrenor al loturilor naționale ale României la Combinată Nordică și Schi-Sărituri.

Antrenorul Constantin Teșileanu vibra pentru fiecare tânăr ce îi era încredințat, a simțit orice frământare interioară și a cunoscut în adâncime pe fiecare dintre elevii săi. Face parte dintre antrenorii deosebiți care nu numai că nu se plictisesc, dar își propun de fiecare dată când încep pregătirea cu o nouă generație, să încerce metode și mijloace noi pentru a obține rezultate mai bune și mai rapide.

Prieten și îndrumător în același timp, a reușit să modeleze tineretul cu blândețe și cu răbdare, dar și să intervină cu energie atunci când era nevoie. Deviza lui față de sportivi era „trebuie să ajungeți Oameni”, iar antrenorilor din echipa cu care lucra le aducea aminte permanent: „Campionii olimpici și mondiali sunt printre copiii pe care îi antrenăm, acest lucru este cert, ei trebuie descoperiți, de mine, sau de voi”.

În cei 40 de ani de activitate neîntreruptă a pregătit sute de tineri pentru sport, în general, și pentru sportul de performanță în special, fiind cooptat de nenumărate ori și în diverse foruri de conducere, atât în cadrul Federației cât și al Clubului.

Mândria sa sunt cele peste 250 de titluri de campioni naționali cu foștii săi sportivi săceleni: Gabor Nagy, Wilhelm Grosz, Gheorghe Băilă, Florin Spulber, Constantin Beldea, Csaba Magdo, Remus Tudor, Andrei Balasz, Grigore Adrian, Bianca Ștefănuță, Ovidiu Băilă, etc. care au ajuns să îmbrățișeze aceeași meserie, de profesor-antrenor.

Nu trebuie să uităm că, la ora actuală, dintre săritorii din țară **90% sunt săceleni**, câștigători de titluri naționale și internaționale, crescuți la „școala de schi-sărituri” a distinsului antrenor Teșileanu.

Suntem convinși că urmele schiurilor domnului profesor-antrenor Constantin Teșileanu vor rămâne peste ani în amintirea săcelenilor, iar visul acestuia, ca Municipiul Săcele, prin poziția sa geografică, frumusețea împrejurimilor și a locuitorilor, să devină o zonă montană în care să se dezvolte sporturile de iarnă, să se împlinescă cât mai curând.

Mulțumim, domnule profesor, pentru întreaga activitate depusă în slujba sportului, pentru promovarea valorilor etice și morale și, nu în ultimul rând, pentru promovarea Municipiului Săcele atât în țară cât și în străinătate.

Consilieri locali

Ing. Nicoleta Teonia Voicescu

Prof. Gheorghe Băilă

POD DE CARTE AL ASTREI SĂCELENE

Un înger bun, care ne protejează obârșia cea una și adevărată a Neamului, și-a coborât o aripă, pe 30 AUGUST 2018, la ZAIM, spre sudul BASARABIEI, unde Poetul Alexie MATEEVICI a îndumnezeit LIMBA NOASTRĂ, continuând perfect strădania cea fără de sfârșit a ÎMPĂRATULUI limbii române (și NU moldovenești!!!), Poetului nostru Național, MIHAI EMINESCU (1850-1889)

La Casa-Muzeu, noi, săceleli de-ai ASREI lui ȘAGUNA, de toate vârstele, am depus, sub bagheta vrăjită a Profesorului Ioan GĂINĂ, un de neuitat JURĂMÂNT pentru apărarea LIMBII ROMÂNE acum și-n...vecii-vecilor! Amin! Sub oblăduirea soarelui, în întâmpinarea crepusculului basarabean, la Biblioteca satului ZAIM, cu concursul competent și patriotic al domnului primar de Zaim, Ion VESTE, s-a lansat cartea „LA (NE) UITAREA PRIVIRILOR DIN JUR” de Liviu-Nicolae DÂRJAN – Note și impresii de călătorie la vorbitorii de limbă română din imediata apropiere a țării (1967-2017). Erau de față circa 45-46 de privitori, localnici și oaspeți din România (Constanța,

Iași, Poiana Câmpina), ba, chiar un localnic stabilit în Statele Unite ale Americii, bucuros că... a prins o carte venită în DAR pentru LIMBA ROMÂNĂ a basarabenilor tocmai de la Săcelele Brașovului, centrul dintotdeauna al pământului românesc. Am remarcat acolo și prezența domnilor: Alexandru MUREȘAN (ambasadorul României la Chișinău), Alin MOLDOVEANU (Primarul comunei Poiana Câmpina), dar, mai ales, singurul prieten, astrist adevărat, din Republica Moldova, Primarul din Feștelița, Nicolae TUDOREANU, împreună cu frumoasa sa familie artistică. După aceea, la Casa de Cultură, în asfințit (ca-n MIORIȚA) au excelat Ansamblul Folcloric ASTRA din Săcele, ansamblul „VATRA SATULUI”, din Feștelița, dar, mai ales, FANFARA și DANSATORII zaimenilor (Nota 10 curat!), care ne-au înnobilit spiritul pentru mult timp de aici încolo!

VIVAT LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ!

Prof. Liviu Dârjan

„CENTENARUL ROMÂNILOR ÎN CENTRUL ROMÂNIEI”

În urmă cu 100 de ani, România a trecut prin două evenimente importante ce au schimbat cursul istoriei sale: ieșirea victorioasă din primul război mondial, de partea Antantei, și înfăptuirea Unirii de la Alba-Iulia. Cel de-al II-lea eveniment a marcat o renaștere a unui popor ce timp de secole a fost greu încercat de cotropiri, trădări și, mai presus de toate, înstrăinare; nu față de identitate ci față de frați. Acel hotar nedrept pe harta Europei, între frații de același neam și limbă, a fost șters cu sângele strămoșilor noștri pentru ca noi să avem dreptul de a spune, acum, la 100 de ani de la acele evenimente, „Trăiască România Mare!”. În urmă cu un secol, pentru prima dată după veacuri de înstrăinare, ROMÂNII din Transilvania, ROMÂNII din Valahia, ROMÂNII din Moldova și-au dat mâna, intrând în hora ce i-a readus împreună, sub același Steag, sub aceeași Sfântă Cruce, sub același Îndemn.

Asociația „Izvorul” din Săcele nu a uitat de acest eveniment marcant în istoria noastră și își dorește să renască un strop din sentimentul acelor vremuri, nu la porțile cetății Carolina, ci în inima României. Proiectul „Centenarul Românilor în Centrul României” dorește să întrunească pentru o săptămână, la Brașov și Săcele, tineri din toate regiunile istorice ale României Mari (Transilvania, Maramureș, Bucovina, Moldova, Basarabia, Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Banat, Crișana) cât și din zonele ce împărtășesc valori și tradiții comune cu țara noastră (Cadrlater și Valea Timocului). În cadrul acestui eveniment, participanții vor realiza diverse activități pe tema Marii Uniri, vor întreține activități recreative, vor intra în contact cu personalități ale prezentului și vor avea ocazia de a-și exprima sincera opinie cu privire la evenimentele de la 1918.

Dintre activitățile ce vor urma pe parcursul acestui proiect amintim: două conferințe pe tema Centenarului Marii Uniri (cea dintâi susținută de personalități avizate în acest domeniu, iar cea de-a II-a, intitulată “Unirea în regiunea mea”, susținută de tinerii participanți), activități de recreere la Canionul 7 Scări, un concurs de orientare turistică, lecții de dansuri populare, vizita cetăților importante din județul Brașov și a muzeelor emblematiche ale acestuia, întâlniri cu membrii Asociației Foștilor Deținuți Politici și multe altele. Considerăm că acest eveniment de anvergură internațională va aduce o notorietate sporită întregii zone metropolitane a Brașovului și implicit a municipiului Săcele.

Apreciat mai cu seamă la nivel național decât pe plan local, proiectul a fost declarat eligibil în cadrul unui concurs, obținând finanțare nerambursabilă din partea Ministerului Culturii și Identității Naționale. Supus unei evaluări obiective, realizată de persoane cu o bogată experiență în domeniul evenimentelor culturale, proiectul “Centenarul Românilor în Centrul României” a obținut un punctaj suficient pentru încadrarea acestuia pe lista activităților culturale sprijinite de Guvernul României.

Mulțumim tuturor celor care ne-au susținut și au crezut în acest proiect până în ultima clipă! În acest an important pentru românii de pretutindeni suntem bucuroși că avem ocazia de a aduce omagiul nostru celor care s-au jertfit pentru întregirea neamului românesc: o imagine cum probabil aceștia visau România zilelor de astăzi cu români din toate provinciile, prinși prin ferme străngeri de mâini în Hora Unirii.

Ștefan Radu Moraru

TABEL NOMINAL

cu membrii cotizanți ai Asociației Cultural - Sportive "IZVORUL" trim.III 2018

1 Agache Adrian	61 Comșa Eugen	121 Mănescu George - SUA	181 Robu Adrian
2 Aldea Georgeta	62 Copoț George	122 Mățarea Ovidiu	182 Roșculeț Claudiu
3 Alexandrescu Dana	63 Corfariu Iunian Onoriu	123 Median Susana	183 Sabo Viorica
4 Arion Mircea	64 Cornea Ioan	124 Median Ghia Maria	184 Sarafie Ion
5 Aroneasa Antonio	65 Cosma Maria Teodosia	125 Median Valeriu	185 Saraolu Veronica
6 Balan Eugen	66 Costache Ionuț	126 Mihaie Aura	186 Sălăgeanu Lucian
7 Banciu Maria	67 Cozma Corneliu	127 Mihalache Ștefan	187 Sârbu Corneliu
8 Banciu Neculai	68 Crăcană Petru	128 Miklos Levente	188 Sburlan Mircea
9 Bandi Șeitan Maria	69 Crăciun Gentiana	129 Mircioiu Lucian	189 Sirbu Adriana
10 Barbat Claudiu	70 Crăciunescu Dana	130 Mircioiu Sebastian	190 Slăbilă Gheorghe
11 Barbat Octavian	71 Cristache Ionuț	131 Mitrea Mihai Iustin	191 Souca Georgeta
12 Barbu Dan Mircea	72 Damian Alexandru	132 Mocanu Elena	192 Stanciu Vasile
13 Barbu Liviu	73 Dan Liviu	133 Moldovan Ghia Roxana	193 Stirliciu Mihaela
14 Barbu Nicolae	74 Daneș Dumitru	134 Moldovan Vasile	194 Stoea Gheorghe
15 Băilă Gheorghe	75 Diaconescu Adrian	135 Moraru Adrian	195 Stoian Emilia
16 Băncilă Horia	76 Dirjan Liviu	136 Moraru Florin	196 Stoica Radu
17 Bârsan Horia	77 Dopovecz Iuliu	137 Moraru Ștefan	197 Stoica Stelian
18 Beciu Ioan	78 Dragomir Dănuț	138 Morogan Alexandru	198 Stroe Aurora
19 Beleuță Eugen	79 Drăghici Valentin	139 Munteanu Dan	199 Stroe Cornelius
20 Benga Gheorghe Dănuț	80 Eftimie Bogdan	140 Munteanu Gheorghe	200 Șerban Eugen
21 Biriș Mirel	81 Eftimie Ioan	141 Munteanu Gheorghe	201 Șerban Ioana
22 Bija Ioan	82 Ene Tudoran Anca	142 Munteanu Gigi	202 Șerban Raul
23 Bîrsan Teodor	83 Ene Gheorghe	143 Munteanu Livia	203 Ștefănescu Constantin
24 Bobeș Gheorghe	84 Filip Constantin	144 Munteanu Vasile	204 Tagarici Laurențiu
25 Bobeș Hariclea	85 Flangea Roxana	145 Mureșan Dan	205 Taraș Ioan
26 Bobeș Ioan	86 Florea Traian	146 Nagy Gabor	206 Taraș Mircea
27 Bobeș Ovidiu	87 Florescu Gheorghe	147 Nechifor Septimiu	207 Taraș Lucia
28 Boca Gabriel	88 Fodor Levente	148 Necula Dan	208 Taraș Răzvan
29 Bodianu Ioana	89 Fulea Lia	149 Necula Stelian	209 Taraș Emil
30 Bogeau Alexandru	90 Găitan Ovidiu	150 Nicolaescu Marinel	210 Tataru Emilia
31 Bratosin Canu Raluca	91 Georgescu Alexandru Ioan	151 Nițescu Ciprian	211 Tănase Ionuț
32 Bratosin Sanda	92 Ghișoiu Dorin	152 Nițescu Romulus	212 Teacă Dorin
33 Brăinaș Mihai	93 Grozea Gheorghe	153 Obancea Dan Nicolae	213 Teleanu Mihail
34 Brânzei Ilie	94 Grozea Victor	154 Ognean Dorel	214 Teșileanu Costin
35 Bucurenciu Sandu	95 Guiu Adrian	155 Oncioiu Maria	215 Teșileanu Ghia Eugenia
36 Bucurenciu Ana	96 Hermenean Sorin	156 Oprin Gabriel	216 Ticu Gheorghe
37 Buda Daniela	97 Homorozean Gheorghe	157 Paltanea Radu	217 Tiru Cristina
38 Bulat Elena	98 Iacob Mădălin	158 Panzariu Stefan	218 Tocitu Viorel
39 Bulat Florentin	99 Iancu Eugenia	159 Pascu Lucian	219 Tudose Alina
40 Bulea Horia	100 Ionescu Ghe. Nae	160 Pelin Matei Alina	220 Tuian Radu
41 Butu Gabriel	101 Iordache Dumitru	161 Penciu Aurel	221 Țăruș Nicolae Remus
42 Butu Nicoleta	102 Iordache Mihaela	162 Peter Sara	222 Țeposu Iulia
43 Butu Traian	103 Ivan Daniel	163 Petrea Ștefan	223 Ursu Maria
44 Caian Pandrea Aurel	104 Ivan Gabriela	164 Petrică Ioan Alexandru	224 Ursuț Gabriel
45 Califaru Gavril	105 Jerău Gheorghe	165 Piscoci Romică	225 Vlad E. Adriana
46 Cățeanu Nicolae	106 Jinga Romulus	166 Poenaru Lautențiu	226 Vlad Adriana
47 Cerbu Dorel	107 Jinga Victor	167 Poenaru Ovidiu	227 Voicescu Nicoleta
48 Chiric Ilie	108 Lăzărescu Elena	168 Poenaru Roxana	228 Voinea Dumitru
49 Cimislui Ioan	109 Leb Mircea	169 Pop Georgeta	229 Voinea Emilian
50 Cimpoeie Gabriel	110 Leucuța Cristina	170 Pop Olga	230 Voineag Ioan
51 Cioroianu Aurelia	111 Leșescu Mihai	171 Popa Florin	231 Vrabie Cristina
52 Cioromila Otilia	112 Lipan Florin	172 Popa Ștefan	232 Vrabie Ioan
53 Cirica Alexandru	113 Luca Teodor	173 Popa Virgil	233 Vrabie Decebal
54 Ciupală Mariana	114 Lukaci Mihai	174 Primăvăruș Elena	234 Zaharia (Șeitan) Cristina
55 Ciurea Daniel	115 Lungu Constantin	175 Purcăroiu Nicolae	235 Zamfir Bogdan
56 Clinciu Sorin	116 Lupu Florica	176 Pușcaș Emil	236 Zamfir Dan
57 Codrea Mihaela	117 Lupu Nicolae	177 Radu Gheorghe	237 Zangor Lucian
58 Coliban Nicolae	118 Lupu Ștefan	178 Răuță Valentin	238 Zangor Traian
59 Colț Radu	119 Manciușea Laurentiu	179 Rîșnoveanu Marius	239 Zavarache Constantin
60 Coman Enescu Șerban	120 Manea Vasile - SUA	180 Rîșnoveanu Ștefan	240 Zbarcea Maria

BUSTUL LUI GEORGE MOROIU (1870-1945)

Având în vedere faptul că, din respect pentru cititorii noștri, dorim ca revista noastră să apară, în limita posibilităților, la termenele stabilite, îi rugăm pe colaboratorii noștri să trimită la redacție materialele pe care doresc să le publice până în data de întâi ale lunilor martie, iunie, septembrie și decembrie. Facem această rugămintă deoarece, după aceste date, timpul până la apariția fiecărui număr este alocat corectării, tehnoredactării, finalizării machetei electronice și tipăririi.

Vă mulțumim pentru înțelegere.

Colectivul de redacție al revistei "Plaiuri Săcelene"

SPRE ȘTIINȚĂ

Materialele primite la redacție nu se înapoiază.

Au prioritate articolele privitoare la Săcele, Târlungeni, Zizin și Purcăreni.

Materialele ce se doresc a fi prezentate în coloanele revistei pot fi trimise la adresa de e-mail: plaiurisacelene@yahoo.com sau la sediul asociației din cadrul Centrului de Documentare și Informare al Liceului Tehnologic „Victor Jinga”.

<http://www.izvorulsacele.ro/>

REDAȚIA

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Inginer **BÎRSAN HORIA**
Profesor **CERBU DOREL**
Profesor **COLȚ RADU**
Jurnalist **IACOB MĂDĂLIN**
Prof.univ.dr. **VLAD IOAN**
Inginer **ZAMFIR DAN**
Tehnoredactor **ROȘCA SILVIU**
ISSN 1223 - 9151
ISSN-L 1223 - 9151

LICEUL TEHNOLOGIC
VICTOR JINGA

MOBILITATE
MULTICULTURALITATE
MODERNITATE